Palacký University
Olomouc

PhDr Hana Marešová

Příruční slovníček zelovské češtiny

EDITION 2003 PRAHA

EXULANT, zapsaný spolek
Občanské sdružení

Příruční slovníček zelowské češtiny

1803ZELOW2003

Vědecké úspěchy, nebo pár slov o autorovi PhDr Hana Marešová a jeho publikacích.

PhDr. Hana Marešová, Ph.D.

Specializace: **současný český jazyk - lexikologie, internet a multimedia ve výuce českého jazyka, nová média a kyberkultura, prezentační a diskuzní techniky, historická mluvnice a dialektologie, základy slavistiky**

Členka katedry od r. 1996.

Absolventka Pedagogické fakulty UP v Olomouci a Filozofické fakulty UP (doktorské studium). V roce 2001 ukončila postgraduální studium na FF UP obhajobou doktorské práce *Jazyk české enklávy v polském Zelově.* V roce 2005 jí byl na FF UP udělen titul PhDr. (rigorózní práce na téma: *K teorii a praxi hypertextu*.

Zabývá se problematikou využití informačních technologií ve výuce českého jazyka (internetové a multimediální zdroje, výukové programy, tvorba www stran, elektronických prezentací ad.), problematikou hypertextových struktur (mj. ve vztahu ke kognitivním funkcím člověka – ve spolupráci s neurologickou klinikou FN Olomouc), problematikou nových médií, netartu a kyberkultury.

Je členkou Jednoty školských informatiků (JŠI), členkou výkonného výboru občanského sdružení Exulant.

Je autorkou a administrátorem internetových stran katedry ČJL (http://kcjl.upol.cz).

Od r. 2003: Vede semináře ICT v ČJL Národního institutu pro další vzdělávání (NIDV) pro učitele středních škol v Ostravě a Olomouci a vzdělávacího institutu Schola servis v Přerově.

Od r. 2005: lektorka MŠMT v rámci vládního programu Státní informační politika ve vzdělávání (SIPVZ) - modul P - ICT v ČJL. Redaktorka pracovního týmu pro předmětový modul P ICT ve výuce českého jazyka a literatury v rámci vládního programu Státní informační politika ve vzdělávání (SIPVZ).

Od r. 2006: vedoucí Školicího střediska SIPVZ na Pedagogické fakultě UP (od r. 2007 Odbor ICT vzdělávání Centra celoživotního vzdělávání).

Od r. 2007: Spolupráce s Nakladatelstvím Fraus - tvorba 1. řady interaktivních učebnic pro střední školy (český jazyk a literatura - čítanka). Více o projektu i-učebnice zde:

Od r. 2008: Externí výuka předmětu Nová média a kyberkultura oboru Mediální studia na Katedře žurnalistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Publikace

1. MAREŠOVÁ H. **Vnitřní vitráže Františka Všetičky**, Hanácké noviny, č. 1, ročník 8, 2. 1. 1997
2. MAREŠOVÁ, H. **Stavba dramatu je dobrým studijním materiálem**, Hanácké noviny, č. 44, ročník 8, 12. 4. 1997
3. MAREŠOVÁ, H. **Není kolokvium jako kolokvium**, Aluze, č 4., leden 1998. http://www.hyperlink.aluze.cz/1998_04/revue.php
4. MAREŠOVÁ, H. **Problematika bilingvismu**, Varia VIII, JÚLŠ SAV, Bratislava, 1999, str. 31-38
5. MAREŠOVÁ, H. **K definici bilingvismu**, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Paedagogica,10, Olomouc, 2000, s. 7-12, ISBN 80-244-0216-5
6. MAREŠOVÁ, H. **Historie a společenská funkce českého jazyka v emigrantské osadě v polském Zelově**, Varia IX, JÚLŠ SAV, Bratislava, v tisku
7. MAREŠOVÁ, H. **Hláskoslovná charakteristika češtiny emigrantské osady v polském Zelově**, Varia X, JÚLŠ SAV, Bratislava, *v tisku*
8. MAREŠOVÁ, H. **Jazyk české enklávy v polském Zelově**. Disertační práce. FF UP Olomouc, 2001, 140 s.
9. MAREŠOVÁ, H., MLČOCH, M. **K problematice rozvíjení čtenářských dovedností dětí se sníženou jazykovou kompetencí**. In Slovo a obraz v komunikaci s dětmi. Pedagogická fakulta OU, Ostrava 2001, s. 55-62, ISBN 80-7042-183-5
10. MAREŠOVÁ, H. **K morfologické charakteristice jazyka české enklávy polském Zelově.** Lingva Nova, 1/2002, ISSN 1213-7251
11. MAREŠOVÁ, H. **To the dialectal root of one Czech enclave in Poland**, Slavia, Praha, v tisku.
12. MAREŠOVÁ, H. **České enklávy v Evropě.** Čeština - jazyk slovanský. Ostravská univerzita. Ostrava 2001, s. 45-55, ISBN 80-7042-194-0
13. MAREŠOVÁ, H. **O zelovské češtině**, Exulant, č. 14, 2/2002, Praha, s. 4 - 12
14. MAREŠOVÁ, H. **K českým enklávám v zahraničí.** Varia XI, JÚLŠ SAV, Bratislava, v tisku
15. MAREŠOVÁ, H. **Dozrál čas na e-školu? (K využití výpočetní techniky v hodinách českého jazyka)**, Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník z konference KČJL PedF UP, Olomouc, 2003, s. 87-95.

16. MAREŠOVÁ, H., MAREŠ, J. **Kognitivní funkce a struktura textu.** Vztah langue a parole v perspektivě "interaktivního obratu" v lingvistickém zkoumání. Sborník příspěvků z 3. mezinárodní konference Setkání mladých lingvistů. FF UP Olomouc. 2004. ISBN 80-244-0838-4, s. 262-269
17. MAREŠOVÁ, H. **Internet ve výuce českého jazyka (zkušenosti ze semináře Internet a multimedia ve výuce českého jazyka)**, Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník z konference KČJL PedF UP, Olomouc, 2004, s.72–74, ISBN 80-244-0814-7
18. MAREŠOVÁ, H. **Příruční slovníček zelovské češtiny**, Exulant, Praha 2003, 58s.
19. MAREŠOVÁ, H. **Klasická učebnice v elektronickém věku.** Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník z konference KČJL PedF UP, Olomouc, 2005, s. 141-7, ISBN 80-244-1002-8
20. MAREŠOVÁ, H. **K teorii hypertextu.** Sborník příspěvků z 5. mezinárodní konference Setkání mladých lingvistů. FF UP Olomouc, v tisku
21. MAREŠOVÁ, H. **K teorii a praxi hypertextu**. Rigorózní práce. FF UP Olomouc. 2005, 127 s.
22. MAREŠOVÁ, H. **Využití ICT v ČJL**. POŠKOLE 2005. Sborník Národní konference o počítačích ve škole. ČVUT Praha 2005, 32s., s. 115-121, ISBN 80-239-4633-1
23. MAREŠOVÁ, H. **Vliv hypertextu na proces čtení.** Sborník z VI. mezinárodního setkání mladých lingvistů. Pořádala FF UP **Olomouc**. 2005. V tisku.
24. MAREŠOVÁ, H. **Hypertext v prostředí českého internetu.** Čeština doma a ve světě. 1-4/2006, Praha: FF UK, s. 42-49. ISSN 1210-9339. Dostupné i z URL: http://ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/14-06/maresova.htm.
25. MAREŠOVÁ, H. **České etnikum v Polsku.** Sborník konference Čeština - jazyk slovanský. Ostravská univerzita. Ostrava 2005. ISBN 80-7368-122-6.
26. MAREŠOVÁ, H. **Využití informačních technologií ve výuce českého jazyka**. Sborník z workshopu Využití dotykové tabule ve výuce českého jazyka a literatury. Lutín 2005, s.6 ISBN 80-239-6239-0
27. MAREŠOVÁ, H. **Využití informačních technologií ve výuce českého jazyka**. CD-ROM z workshopu Využití dotykové tabule ve výuce českého jazyka a literatury. Lutín 2005. ISBN 80-239-6239-0
28. MAREŠOVÁ, H. **Hypertext ve výuce českého jazyka.** Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník z konference KČJL PedF UP, Olomouc, 2006, s. 103-9, ISBN 80-244-1282-9

29. MAREŠOVÁ, H. **Mateřský jazyk a informační technologie**. Veřejná správa. Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR, č. 25, 2006. Dostupné i z URL: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2006/25/tema3.html.
30. MAREŠOVÁ, H. **Český protestantismus v polském Zelově.** In: Osobnost v církvi a politice. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006, 687 s., s. 361-369, ISBN 80-7325-097-7
31. MAREŠOVÁ, H. **Semináře ICT v ČJL ve výuce budoucích učitelů českého jazyka**. Sborník z celostátní konference Počítač ve škole, Nové Město na Moravě 2006. Dostupné z URL: http://gynome.nmnm.cz/konference/files/2006/sbornik/maresova.pdf
32. MAREŠOVÁ, H., MAŠLÁŇOVÁ, A. **Modul SIPVZ - ICT ve výuce českého jazyka.** Sborník Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole, Olomouc: Hanex, s. 129-134, ISBN 80-85783-72-X.
33. MAREŠOVÁ, H. **ICT ve výuce českého jazyka a literatury**. Portál SIPVZ MŠMT. Praha 28. 3. 2006. Dostupné z URL: http://www.e-gram.cz/Informacni_gamotnost_7B1F89979C664B3AB5DA03DD040159E6.htm
34. MAREŠOVÁ, H. **Nová média a kyberkultura**. Sborník z workshopu Využití dotykové tabule ve výuce nejen českého jazyka a literatury. Lutín 2006. V tisku.
35. MAREŠOVÁ, H. **Proměny lineárního čtení (textu) ve 21. století.** Sborník z konference Kniha ve 21. století. Slezská univerzita. Opava 2007. 135 stran. s. 67 - 74. Dostupné i z URL: http://www.fpf.slu.cz/ustavy/ustav-bohemistiky-a-knihovnictvi/konference-kniha-v-21-stoleti/Kniha%20v%2021.%20%20%20stoleti%20-%20rok%202007.pdf
36. MAREŠOVÁ, H. **Školicí středisko SIPVZ na Univerzitě Palackého a jeho další vývoj.** Sborník z mezinárodní konference Poškole. ČVUT Praha 2007. 268 stran. s. 250 - 254. ISBN 978-80-239-9126-0
37. MAREŠOVÁ, H. **ICT vzdělávání učitelů základních a středních škol na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.** Sborník Infotech 2007 - Moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání, díl. 2, Olomouc 2007, s. 169-174. ISBN 978-80-7220-301-7
38. MAREŠOVÁ, H. **K současné jazykové situaci české enklávy v polském Zelówě.** In: Západoslovanské jazyky v 21. storočí. Lingvistický sborník 2007. Banská Bystrica. V tisku.

39. MAREŠOVÁ, H. **Kreativita v internetové síti.** In: Eurolitteraria a Eurolingua 2007. Sborník z konference Eurolitteraria/Eurolingua. Bor: Liberec 2008. 342 s., s. 214-218. ISBN 987-80-7372-292-0
40. MAREŠOVÁ, H. **K sémiotickým aspektům hypertextu.** In: Člověk - jazyk - text (ed. Alena Jaklová). Sborník z mezinárodní lingvistické konference Člověk - jazyk - komunikace konané u příležitosti životního jubilea prof. PhDr. Jana Kořenského, DrSc. České Budějovice 18.-22. září. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. České Budějovice 2008. ISBN 978-80-7394-075-1, s. 39-44, 380 s.
41. MAREŠOVÁ, H. **Information and Communication Technology in the Education of (Future) Mother Tongue Teachers.** In: Information and Communication Technology in Education. University of Ostrava, Faculty of Science. pp. 116-120. ISBN-978-80-7368-388-7.
42. MAREŠOVÁ, H. **Netartové projekty.** In: Schneider J., Krausová L. (editors): Intermedialita: slovo - obraz - zvuk. Sborník příspěvků z mezinárodního sympozia. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2008, s. 255-262, 334 s., ISBN 978-80-244-2054-7.
43. MAREŠOVÁ, H. **Kyberkultura jako součást mediální výchovy na základní škole.** Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník prací z mezinárodní konference konané ve dnech 12. - 13. 4. 2007 na PdF UP v Olomouci. s. 205-213. 403 s. ISBN 978-80-244-1946-6
44. MAREŠOVÁ, H. **The Role of information and communication technologies in the Czech Language Education.** In: Chocholová, S., Pánková, M., Steiner, M., Holovková, P., Chrobáková, M., Faltusová, M. (editors): Johannes Amos Comenius. The Legacy to the Culture of Education. s. 723-730. 2009. 827 s. ISBN 978-80-200-1700-0
45. MAREŠOVÁ, H. **The Role of ICT in the Czech Language Education** (abstract). In: The Legacy of Johannes Amos Comenius to the Culture of Education. Abstracts of papers. Pedagogical Museum of J. A. Comenius. Prague 2007, p. 19-20. ISBN 987-80-86935-02-7
46. MAREŠOVÁ, H. **Kyberkultura jako součást mediální výchovy**. Sborník konference Počítač ve škole. Sekce Jazyk a jazyková komunikace. CD-ROM. Nové Město na Moravě 2008.
47. MAREŠOVÁ, H. **Role spolupráce vysokých škol a knihoven v informační společnosti.** Sborník z konference Kniha ve 21. století. Opava 2008. V tisku.

48. MAREŠOVÁ, H. **Proměny lineárního textu ve 21. století (1. část)** Knihovnický zpravodaj Vysočina. roč. 8/ 1, 2008, ISSN 1213-8231. Dostupné na WWW: http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=979&idr=8&idci=20
49. MAREŠOVÁ, H. **Proměny lineárního textu ve 21. století (2. část)** Knihovnický zpravodaj Vysočina. roč. 8/2, 2008, ISSN 1213-8231. Dostupné na WWW: http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=1005
50. MAREŠOVÁ, H. **ICT ve výuce na 1. stupni - internetové zdroje.** Sborník Slovo o slove (eds. Ľ. Sičáková, K. Vužňáková, R. Rusnák. Ročník 14. Prešovská univerzita: Prešov 2008, 340 s., s. 91 - 97, ISBN 978-80-8068-752-6
51. MAREŠOVÁ, H. **ICT ve výuce na 1. stupni - multimedia.** Sborník Slovo o slove (eds. Ľ. Sičáková, K. Vužňáková, R. Rusnák. Ročník 14. Prešovská univerzita: Prešov 2008, 340 s., s. 98 - 104, ISBN 978-80-8068-752-6
52. MAREŠOVÁ, H. **Nástroje Webu 2.0 ve výuce.** Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník prací z mezinárodní konference konané ve dnech 10. - 11. 4. 2008 na PdF UP v Olomouci. Olomouc: UP, 2009. 406 s., s. 236-42. ISBN 978-80-244-2240-4.
53. MAREŠOVÁ, H. **Nástroje Webu 2.0 ve vzdělávání.** Sborník z mezinárodní konference Trendy ve vzdělávání 2008. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. Olomouc. s. 374-378. ISBN 978-80-7220-311-6.
54. MAREŠOVÁ, H. **The Role of the Mother Tongue Teaching in New Literacy Education.** In: Valuing individual and shared learning: the role of ICT. International conference. CD-ROM. Praha: Karlova Univerzita. 2008. 11/s. 1-8. ISBN-13: 978-80-7290-353-5.
55. MAREŠOVÁ, H. **The Role of the Mother Tongue Teaching in New Literacy Education (abstract).** In: David Benzie, Katina Zammit: Valuing individual and shared learning: the role of ICT. Book of Abstracts. Praha: Karlova Univerzita. 2008. s. 23, 44 stran. ISBN-13:987-80-7290-353-5.
56. MAREŠOVÁ, H. **Multiuživatelské virtuální prostředí ve výuce jazyka a literatury (abstract).** Inovácie v obsahu a procese vyučovania jazyka a literatúry (Zborník abstraktov), (eds. Ľ. Liptáková, M. Klimovič). Pedagogická fakulta Prešovské univerzity: Prešov 2008, 54 stran, s. 41, ISBN 978-80-8068-800-4.
57. MAREŠOVÁ, H. **Multiuživatelské virtuální prostředí ve výuce jazyka a literatury**. Sborník z mezinárodní konference Inovácie v obsahu a procese

vyučovania jazyka a literatúry. Pedagogická fakulta Prešovské univerzity: Prešov 2008, 690 s., s. 491-502, ISBN 978-80-8068-795-3

58. MAREŠOVÁ, H. **E-learning v multiuživatelském virtuálním prostředí.** Journal of Technology and Information Education. 1/2009, Volume 1, Issue 1, s. 39-44. ISSN 1803-537X. Online version - ISSN 1803-6805, URL: http://www.jtie.upol.cz/clanky_1_2009/maresova.pdf
59. MAREŠOVÁ, H. **Využití hypertextové technologie ve výuce mateřského jazyka.** Sborník z mezinárodní konference Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. Olomouc 2009. v tisku.
60. MAREŠOVÁ, H. **Jazykové vzdělávání v multiuživatelském virtuálním prostředí.** Sborník z mezinárodní konference Trendy ve vzdělávání 2009. CD-ROM. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. Olomouc 2009. s. 328-332. ISBN 978-80-7220-316-1.
61. KRČMA J., MAREŠOVÁ, H. **Audiovizulání prezentace při výuce slovenského jazyka** (spolu s. J. Krčmou). Prostriedky edukácie v škole 21. storočia. Sborník z vědecké konference. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela 2009, s. 131-133. 292 stran, ISBN 978-80-8083-565-1.
62. MAREŠOVÁ, H. **Základy historické mluvnice češtiny**. Skriptum. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2009. 129 stran. ISBN 978-80-244-2028-8.

Redakční činnost

MAREŠOVÁ H., MACOUN T. (editoři): Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník prací z mezinárodní konference konané ve dnech 12. - 13. 4. 2007 na PdF UP v Olomouci. Olomouc 2008. 403 s. ISBN 978-80-244-1946-6.

MAREŠOVÁ H., MACOUN T. (editoři): Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Sborník prací z mezinárodní konference konané ve dnech 10. - 11. 4. 2008 na PdF UP v Olomouci. Olomouc: UP, 2009. 406 s. ISBN 978-80-244-2240-4.

Recenzní činnost

Majerič, M., Žvan M., Kolenc, M. (Faculty of Sport, University of Ljubljana, Slovenia) An Example of an E-learning Community for Lifelong Learning by Physical Education Teachers. Acta Univ. Palacki. Olomouc., Gymnica 2008, vol. 38, no. 1. s. 59-67.

Hurtíková, K. Vliv kondenzace výpovědí na vyjadřování žáků 2. stupně ZŠ. Sborník z konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů. Pedagogická fakulta UP, Olomouc, v tisku.

Hybalová, M. Vlastné mená a ich pozícia vo vyučování materinského jazyka v primárnom stupni vzdelávania. Sborník z konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů. Pedagogická fakulta UP, Olomouc, v tisku.

Richterová, J. Syntaktické struktury s příznakovým slovosledem v angličtině jako obohacení výuky a prohloubení komunikativní kompetence. Sborník z konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů. Pedagogická fakulta UP, Olomouc, v tisku.

Slezáková, I. Experience with CLIL lessons at an elementary school. Sborník z konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů. Pedagogická fakulta UP, Olomouc, v tisku.

Školitelka (Doktorský studijní program, Ph.D.)

Mgr. Jan Krčma

Téma dizertační práce: Hudební texty jako součást projektového vyučování na základní škole

Mgr. Jaroslav Sláma

Téma dizertační práce: Využití informačních technologií ve vzdělávacím procesu (se zaměřením na výuku českého jazyka a literatury)

Mgr. Vendula Mikulíková

Téma dizertační práce: Využití hry ve výuce českého jazyka

Vedení diplomových prací

obhájené práce:

školní rok 2000/2001

1. **Dorota Goćková** (IV. ročník, český jazyk - křesťanská výchova)

Bilingvismus nejmladší generace žijící na Českém Těšínsku

školní rok 2001/2002

1. **Tereza Planá** (IV. ročník, český jazyk - anglický jazyk)

Čeština na Internetu

2. **Miroslava Tichá** (IV. ročník, český jazyk - anglický jazyk)

Český jazyk v USA

školní rok 2002/2003

1. **Michal Marek** (IV. ročník, český jazyk - anglicky jazyk)

Jazyk chatu

2. **Eva Matušková** (IV. ročník, český jazyk - technická výchova)

Multimedia ve výuce českého jazyka

3. **Marie Brulíková** (IV. ročník, český jazyk - technická výchova)

Internet ve výuce českého jazyka

školní rok 2003/2004

1. **Tereza Šedajová** (III. ročník, český jazyk - občanská výchova)

Internet ve výuce českého jazyka II

2. **Dagmar Krušinová** (III. ročník, český jazyk - občanská výchova)

Multimedia ve výuce českého jazyka II

3. **Jana Šenkeříková** (III. ročník, český jazyk - anglický jazyk)

Mluva nejmladší generace na Broumovsku

4. **Kateřina Ostrá** (III. ročník, český jazyk - anglický jazyk)

Současný stav hanáckého nářečí v oblasti Náměště na Hané.

5. **Mgr. Radek Černý** (rozšiřující studium)

Výuka větných členů pomocí počítače

školní rok 2004/2005

1. **Boris Volek** (III. ročník, český jazyk - anglický jazyk)

Jazyk textových zpráv

2. **Veronika Melkusová** (III. ročník, český jazyk - občanská výchova)

Brněnský hantec v mluvě nejmladší generace

školní rok 2005/2006

1. **Miriam Šmédková** (český jazyk - německý jazyk)

Hypertextové struktury

2. **Marta Olejníčková** (český jazyk - technická výchova)

Vytvoření výukového programu pro výuku českého jazyka žáků 2. stupně ZŠ

3. **Michaela Ernestová** (český jazyk - technická výchova)

Výukové programy pro český jazyk I.

4. **Věra Schneiderová**

Srozumitelnost pojmů z oblasti IT

5. **Libuše Krátká**

Mluva nejmladší generace na Protivanovsku

6. **Mgr. Marie Horáková** (rozšiřující studium)

Historie hypertextu

školní rok 2006/2007

1. Jazyk internetové žurnalistiky (zadáno)
2. E-knihy v prostředí českého internetu (zadáno)
3. Česká enkláva v ruském Novorosijsku (zadáno)

4. Historie a vývoj valašského nářečí (zadáno)
5. Mluva nejmladší generace na Třebíčsku (zadáno)
6. Mluva nejmladší generace v Uherském Hradišti (zadáno)

školní rok 2007/2008

1. Mluva nejmladší generace v Jablunkově (zadáno)
2. Mluva nejmladší generace na Olomoucku (zadáno)
3. Mluva nejmladší generace v Praze (zadáno)
4. Česká příjmení (zadáno)
5. Využití interaktivní tabule ve výuce českého jazyka (zadáno)

školní rok 2008/2009

1. Multimedia ve výuce českého jazyka (zadáno)
2. Prezentační techniky ve výuce českého jazyka (zadáno)
3. Mluva nejmladší generace v Nové Lhotě (zadáno)
4. Mluva nejmladší generace na Zlínsku (zadáno)
5. Netradiční učební pomůcky pro výuku českého jazyka (zadáno)

školní rok 2009/2010

1. Jazykové prostředky elektronické komunikace (zadáno)
2. Jazyk nového překladu Bible kralické (zadáno)
3. Aspekt ženských časopisů v mediální výchově na ZŠ (zadáno, bude upřesněno)
4. ICT slang (zadáno)
5. ICT ve výuce českého jazyka (zadáno, bude upřesněno)

Granty

Hlavní řešitelka:

2000

Název projektu: **Rozvíjení čtenářských dovedností dětí se surdopedickou vadou,** vnitřní grant UP, spoluřešitelé: M. Mlčoch, E. Souralová, M. Polák

2002

Název projektu: **Informační a poradenské centrum pro studenty oboru český jazyk,** vnitřní grant UP, spoluřešitelé: M. Mlčoch, M. Polák

2006

On-line podpora školicího střediska MŠMT v rámci SIPVZ na Pedagogické fakultě UP, vnitřní grant UP, spoluřešitelé: M. Klement, M. Zouharová

2007

FRVŠ 1175 A b: Zřízení počítačové učebny katedry českého jazyka a literatury a multimediální učebny katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, grant FRVŠ, spoluřešitelé: J. Langer, K. Vitásková, E. Souralová, M. Mlčoch

Spoluřešitelka:

2002

Diagnostika a terapie afázie, vytvoření autorského díla spolu s licenční smlouvou, Grant Asociace klinických logopedů v ČR, 2002, spoluautorka

Spoluautoři: PaeDr. Zsolt Cséfalvay, Ph.D., Mgr. Milena Košťálová, Mgr. Marta Klimešová, Mgr. Hana Čermáková

2002

Aktivizující formy výuky v pregraduální i postgraduální přípravě učitele českého jazyka II. - projekt MŠMT, 2002, hlavní řešitelka: PhDr. Marie Zouharová, Ph.D.

Aktivity

listopad 1998	Aktivní účast na VIII. kolokviu mladých jazykovědců, pořádané JÚLŠ Slovenské akademie věd. **Bratislava** - Modra. Přednesen příspěvek na téma *Problematika bilingvismu.*
červenec 1999	Výzkumný pobyt - **Zelów (Polsko).**
červenec 2000	Výzkumný pobyt - **Lódź (Polsko).**
prosinec 1999	Aktivní účast na IX. kolokviu mladých jazykovědců, pořádané JÚLŠ Slovenské akademie věd. **Bratislava** - Modra. Přednesen příspěvek na téma *Charakteristika českého jazyka emigrantské osady v polském Zelově - historie a společenská funkce českého jazyka*
od roku 1999	Pověřena realizací a správou webových stránek KČJL
21. 11. 2000	Příprava a realizace besedy s ředitelem pražského Švandova divadla (bývalé divadlo Labyrint) a uměleckým šéfem divadelního sdružení CD94, Mgr. Danielem Hrbkem (spolu s M. Mlčochem)
22.- 23. 11. 2000	Aktivní účast na X. kolokviu mladých jazykovědců, pořádané JÚLŠ Slovenské akademie věd. **Bratislava** - Modra. Přednesen příspěvek na téma: *Hláskoslovná charakteristika češtiny emigrantské osady v polském Zelově.*
24. 11. 2000	Aktivní účast na konferenci 4. kulatý stůl v cyklu Slovo a obraz v komunikaci s dětmi na téma Cesty ke komunikaci. **Ostrava**. Přednesen příspěvek na téma: *K problematice zjednodušování textů literárních děl určených pro děti se sníženou jazykovou kompetencí.*
15. - 16. 6. 2001	Aktivní účast na 2. mezinárodní konferenci mladých lingvistů. Pořádala katedra bohemistiky Filosofické fakulty UP. **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *K morfologickým zvláštnostem mluvy české enklávy v polském Zelově.*
27. - 28. 9. 2001	Aktivní účast na mezinárodní konferenci Polyslav. **Praha**. Pořádala Akademie věd České republiky. Přednesen příspěvek na téma: *Ke kořenu mluvy české enklávy v Polsku* ***(To the dialectal root of one Czech enclave in Poland).***
22. - 23. 11. 2001	Aktivní účast na konferenci Čeština - jazyk slovanský. Pořádala Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. **Ostrava**. Přednesen příspěvek na téma: *České enklávy v Evropě.*
28. - 30. 11. 2001	Aktivní účast na XI. kolokviu mladých jazykovědců pořádané JÚLŠ Slovenské akademie věd a Filozofickou fakultou Prešovské univerzity. **Spišská Nová Ves**. Přednesen příspěvek na téma: *K českým enklávám v zahraničí.*
10. 2. 2002	**Praha**: Přednáška na konferenci obč. sdr. Exulant na téma: O zelovské češtině

20. 2. 2002	Účast na konferenci: České, polské a slovenské jazykové a literární souvislosti. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v **Olomouci**.
22. 3. 2002	Aktivní účast na semináři: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. KČJL, Pedagogická fakulta UP, **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Dozrál čas na e-školu? (K využití výpočetní techniky v hodinách českého jazyka).*
14. - 15. 5. 2002	Aktivní účast na 3. mezinárodní konferenci Setkání mladých lingvistů. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v **Olomouci**. Přednesen příspěvek na téma: *Kognitivní funkce a struktura textu.*
28. 3. 2003	Aktivní účast na semináři: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. KČJL, Pedagogická fakulta UP, **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Internet ve výuce českého jazyka.*
5. 11. 2003	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok I. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
7. 11. 2003	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok II. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
19. 11. 2003	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok III. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
26. 11. 2003	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok IV. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
17. 3. 2004	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok I. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
19. 3. 2004	Aktivní účast na semináři: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. KČJL, Pedagogická fakulta UP, **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Učebnice v elektronickém věku.*
14. 4. 2004	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok I. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
28. 4. 2004	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok II. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.
5. 5. 2004	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - blok III. Vedení semináře pro učitele základních a středních škol. Pedagogické centrum **Ostrava**.

17. - 19. 5. 2004	Aktivní účast na 5. mezinárodní konferenci Setkání mladých lingvistů. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v **Olomouci**. Přednesen příspěvek na téma: *K teorii hypertextu.*
8. 4. 2005	Aktivní účast na semináři: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. KČJL, Pedagogická fakulta UP, **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Hypertext ve výuce českého jazyka.*
13. - 15. 4. 2005	Aktivní účast na národní konferenci POŠKOLE, pořádanou UK-PedF, *ve spolupráci s* ČVUT-FEL, UK-MFF a JŠI. **Monínec u Sedlčan**. Přednesen příspěvek na téma: *Využití ICT v ČJL*
16. - 18. 5. 2005	Aktivní účast na VI. mezinárodním setkání mladých lingvistů. Pořádala FF UP **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Vliv hypertextu na proces čtení.*
3. - 24. 6. 2005	Kurz Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v rámci Státní informační politiky - lektor modulu úrovně P - **ICT ve výuce českého jazyka a literatury. Plzeň.**
17. 10. 2005	Aktivní účast na konferenci **Čeština na internetu**. Pořádala FF UK **Praha**. Přednesen příspěvek na téma: *Hypertext v prostředí českého internetu.*
10. 11. 2005	Aktivní účast na konferenci **Čeština - jazyk slovanský**. Pořádala PdF OU **Ostrava**. Přednesen příspěvek na téma: *České etnikum v Polsku.*
21. 11. 2005	Pracovní setkání pracovníků **SIPVZ MŠMT**. **Brno**. Účastník workshopu pro lektory předmětového modulu P - ICT v ČJL.
16. 11. 2005	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - Vedení semináře pro učitele středních škol. Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) **Ostrava**.
23. 11. 2005	Internet a multimedia ve výuce českého jazyka - Vedení semináře pro učitele středních škol. Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) **Ostrava**.
2. 12. 2005	Aktivní účast na workshopu Využití dotykové tabule ve výuce českého jazyka a literatury. **Lutín**. Pořádala SŠS Lutín. Přednesen příspěvek na téma: *Využití informačních technologií ve výuce českého jazyka.*
11. - 13. 4. 2006	Aktivní účast na celostátní konferenci Počítač ve škole. **Nové Město na Moravě**. Příspěvek a poster na téma: Semináře ICT v ČJL ve výuce budoucích učitelů českého jazyka.
14. 4. 2006	Aktivní účast na semináři: Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. KČJL, Pedagogická fakulta UP, **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Modul SIPVZ - ICT ve výuce českého jazyka.*
14. - 15. 2. 2006	Účast na školení Tutorů distančního vzdělávání. Pořádalo Národní centrum pro distanční vzdělávání. **Praha**.

27. - 28. 4. 2006	Aktivní účast na konferenci: Významné osobnosti českých církví a náboženských společností v politickém životě 20. století. Pořádala FF UP **Olomouc**. Přednesen příspěvek na téma: *Český protestantismus v polském Zelově.*
17. - 18. 5. 2006	Účast na školení Tutorů distančního vzdělávání. Pořádalo Národní centrum pro distanční vzdělávání. **Praha**.
28. 6. 2006	Setkání autorského kolektivu pro učebnici českého jazyka nakladatelství Fraus. **Praha**. Pořádalo Nakladatelství Fraus
12.10. 2006	Účast na konferenci ICT fórum pro školy v rámci Invexu 2006. **Brno**.
16.11. 2006	Účast na závěrečném školení Tutorů distančního vzdělávání. Pořádalo Národní centrum pro distanční vzdělávání. **Praha**. Získán certifikát pro **pracovníka distančního vzdělávání.**
1. 12. 2006	Aktivní účast na workshopu Využití dotykové tabule ve výuce nejen českého jazyka a literatury. **Lutín**. Pořádala SŠS Lutín. Přednesen příspěvek na téma: *Nová média a kyberkultura.*
19. 12. 2006	Setkání autorského kolektivu pro učebnici českého jazyka nakladatelství Fraus. **Praha**. Pořádalo Nakladatelství Fraus.
7. - 8. 2. 2007	Aktivní účast na konferenci Kniha ve 21. století. **Opava.** Pořádala Slezská univerzita Opava. Přednesen příspěvek na téma: *Proměny lineárního čtení (textu) ve 21. století.*
22. 3. 2007	Setkání autorského kolektivu pro učebnici českého jazyka nakladatelství Fraus. **Praha**. Pořádalo Nakladatelství Fraus.
12. - 13. 4. 2007	Aktivní účast na konferenci Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. **Olomouc.** Pořádala PdF UP Olomouc. Příspěvek na téma: *Kyberkultura jako součást mediální výchovy na základní škole.*
25. - 27. 4. 2007	Aktivní účast na mezinárodní konferenci POŠKOLE, pořádanou UK-PedF a JŠI. **Lázně Sedmihorky**. Příspěvek na téma: *Školicí středisko SIPVZ na Univerzitě Palackého a jeho další vývoj.*
20. - 21. 6. 2007	Účast na konferenci Vysoké školy a Evropský sociální fond. **Olomouc.** Pořádala Univerzita Palackého a Projektový servis UP.
11. 9. 2007	Aktivní účast na konferenci Infotech 2007 - Moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání. **Olomouc.** Pořádala Univerzita Palackého UP a Moravská vysoká škola. Příspěvek na téma: *ICT vzdělávání učitelů základních a středních škol na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.*
12. - 13. 9. 2007	Aktivní účast na konferenci Eurolitteraria/Eurolingua 2007. **Liberec.** Pořádala Technická univerzita v Liberci. Příspěvek na téma: *Kreativita v internetové síti.*

17 - 20. 9. 2007	Aktivní účast na konferenci Information and Communication Technology in Education. 2007. **Rožnov pod Radhoštěm.** Pořádala Ostravská univerzita. Prezentován poster na téma: *Information and Communication Technology in the Education of (Future) Mother Tongue Teachers.*
25. 10. 2007	*Účast na konferenci* ICT INVEX Fórum 2007. **Brno**. Pořádaly Veletrhy Brno, a.s., Institut celoživotního vzdělávání Vysokého učení technického v Brně a Computer Agency o.p.s.
7. - 8. 11. 2007	Aktivní účast na sympoziu Intermedialita. **Olomouc.** Pořádala Univerzita Palackého UP. Příspěvek na téma: *Netartové projekty.*
15. - 17. 11. 2007	Aktivní účast na mezinárodní konferenci The Legacy of Johannes Amos Comenius to the Culture of Education. **Praha**. Pořádaly MŠMT, Akademie věd ČR, Karlova univerzita a Unie Comenius. Přednesen příspěvek na téma: *The Role of ICT in the Czech Language Education.*
5. 12. 2007	Účast na konferenci "PŘEDSEDNICTVÍ ČR V RADĚ EU - PŘÍLEŽITOSTI PRO OLOMOUCKÝ KRAJ". **Olomouc**. Pořádalo Eurocentrum Olomouc.
13. - 14. 2. 2008	Aktivní účast na konferenci Kniha ve 21. století. **Opava.** Pořádala Slezská univerzita Opava. Přednesen příspěvek na téma: *Role spolupráce vysokých škol a knihoven v informační společnosti.*
18. - 20. 3. 2008	Aktivní účast na konferenci Počítač ve škole. **Nové Město na Moravě**. Příspěvek do sborníku *Kyberkultura jako součást mediální výchovy.*
31. 3. 2008	Účast na konferenci Učitel 21. Pořádal Výzkumný ústav Pedagogický. **Praha**.
10. - 11. 3. 2008	Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Mezinárodní konference, pořádala KČJL PdF UP. **Olomouc.** Přednesen příspěvek na téma ***Nástroje Webu 2.0 ve výuce českého jazyka.***
4. - 5. 6. 2008	Aktivní účast na konferenci Trendy ve vzdělávání. Pořádala Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. **Olomouc.** Přednesen příspěvek na téma ***Nástroje Webu 2.0 ve vzdělávání.***
23. - 26. 6. 2008	Aktivní účast na mezinárodní konferenci Valuing individual and shared learning: the role of ICT. Přednesen příspěvek na téma: ***The Role of the Mother Tongue Teaching in New Literacy Education***. Pořádala Karlova Univerzita. **Praha**.
25. - 26. 9. 2008	Aktivní účast na mezinárodní konferenci Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatury. Přednesen příspěvek na téma: ***Multiuživatelské virtuální prostředí ve výuce (jazyka a literatury)***. Pořádala Prešovská univerzita. **Prešov**.

2. - 3. 4. 2009	Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Mezinárodní konference, pořádala KČJL PdF UP. **Olomouc.** Příspěvek na téma ***Využití hypertextové technologie ve výuce českého jazyka.***
25. 6. 2009	Trendy ve vzdělávání. Mezinárodní konference, pořádala KTEIV PdF UP. **Olomouc.** Příspěvek na téma ***Jazykové vzdělávání v multiuživatelském virtuálním prostředí.***

PhDr Hana Marešová

Hana Marešová

Příruční slovníček zelowské češtiny

ZELOW

Evangelický reformovaný kostel v Zelově

PŘÍRUČNÍ SLOVNÍČEK ZELOVSKÉ ČEŠTINY

Hana Marešová

U příležitosti 200 let českého Zelowa
vydalo občanské sdružení EXULANT
se sídlem v Husově domě – Jungmannova 9
110 00 Praha 1
Praha, květen 2003
vydání první
náklad 1000 výtisků

© Mgr. Hana Marešová, Ph.D., 2003

ANOTACE

V Příručním slovníčku zelovské češtiny jsou shromážděny nejběžnější výrazy, které se v každodenním občanském životě používaly v polském městečku Zelově. Toto městečko založili čeští exulanti a jejich potomci v roce 1803. V dalších letech se v Zelově usadili i příslušníci jiných národností, ale až do konce druhé světové války se tu hovořilo většinou česky. Slovníček je dokladem svérázné mluvy, která se vyvinula v průběhu dvou století pod vlivem polštiny, němčiny a ruštiny z původní "východočeštiny". Slovníček je vydáván jako "milá vzpomínka" na nelehká léta početnými generacemi v exilu strávená.

ADNOTACJA

W „Podręcznym słowniku zelowskiej czeszczyzny" zostały zebrane wyrazy pozostające w najpowszechniejszym, codziennym użyciu przez mieszkańców polskiego miasteczka Zelów. Miasteczko to w roku 1803 założyli czescy exulanci* i ich potomkowie. W kolejnych latach osiedlali się w Zelowie również przedstawiciele innych narodowości ale, aż do końca drugiej wojny światowej, mówiło się tu głównie po czesku. Słowniczek jest dowodem swoistego dialektu, jaki w przeciągu dwóch wieków ukształtował się pod wpływem języków polskiego, niemieckiego i rosyjskiego z pierwotnego języka „wschodnio-czeskiego". Słowniczek jest wydawany jako „miłe wspomnienie" niełatwych lat spędzonych na uchodźstwie przez liczne pokolenia.

* Uchodźcy ze względów na wolność sumienia i wyznawania wiary (przyp. tłumacza)

ANOTATION

Das vorliegende kleine Handwörterbuch der Zelower tschechischen Sprache beinhaltet die geläufigsten Ausdrücke, die man im alltäglichen Leben unter den Einwohnern der kleinen polnischen Stadt Zelow benutzte. Zelow wurde durch die böhmischen Exulanten und ihre Nachkommen 1803 gegründet, und das Tschechisch war bis Ende des Zweiten Weltkrieges die Umgangssprache im Ort. Dieser Sprache bedienten sich auch Angehörige anderer Nationalitäten, die in Zelow in zunehmender Zahl lebten. Das Wörterbuch belegt die eigenartige tschechische Sprache, wie sie sich in Zelow aus dem ursprünglich ostböhmischen tschechischen Dialekt der Exulanten unter dem Einfluß von der polnischen, deutschen und russischen Sprache im Verlauf von zwei Jahrhunderten entwickelte. Es ist eine "liebe Erinnerung" an die nicht gerade leichte Zeit, die mehrere Generationen von böhmischen Exulanten im Exil verbrachten.

ANNOTATION

The Concise Vocabulary of Czech Spoken in Zelow contains the most common expressions used in everyday life of this Polish townlet. Czech exiles and their descendants founded Zelow in 1803. The members of other nationalities settled down there during the following years, however, the Czech language prevailed until the end of the Second World War. Thus, the vocabulary illustrates a peculiar tongue developed from original "Eastern-Czech" under the influence of Polish, German and Russian in the period of two centuries. The purpose of the editor is to bring back a fond memory of uneasy years lived out by many generations in exile.

SLOVNÍČEK JE ŘAZEN PODLE DRUHŮ SLOV A OBSAHUJE

PŘEDMLUVU

POZNÁMKY KE SLOVNÍKU
POZNÁMKY K VÝSLOVNOSTI
POUŽITÉ ZKRATKY

PODSTATNÁ JMÉNA

PŘÍDAVNÁ JMÉNA

ZÁJMENA

ČÍSLOVKY

SLOVESA

PŘÍSLOVCE

PŘEDLOŽKY

SPOJKY

ČÁSTICE

CITOSLOVCE

ZDROJE
PODĚKOVÁNÍ

SLOVO VYDAVATELE

národnosti české. V roce 1945 reemigrovalo do Československa 3400 – 3500 osob z celé zelovské kolonie – v Zelově a okolí zůstává asi 500 „českých" rodin. I přesto zůstal Zelov největším střediskem české národnosti v Polsku.

Dnešní Zelov je už jiný, má sice jen 8000 obyvatel (z toho každý šestnáctý obyvatel je původem Čech), ale je významným průmyslovým střediskem s velkými textilními závody (česká tkalcovská tradice). Dodnes se zachovaly památky spjaté s počátky „českých dějin" města z 19. a 20. století. Dominantou je kostel církve evangelické reformované, který byl uznán za památku, druhým důležitým místem je kámen na počest Mistra Jana Husa (z r. 1915), zachovaly se i domy odlišné konstrukce. K památkám patří i úřední knihy, ve kterých jsou uvedena jména a příjmení nově příchozích obyvatel osady napsaná tak, jak se tehdy psala v Čechách.

Zvláštnost zelovské osady tkví v tom, že ač se stala víceméně izolovaným „ostrovem" uprostřed Polska – tedy v těsném sousedství rovněž západo-slovanského jazyka – nepodlehla překvapivě tak snadno asimilaci, jak tomu bylo např. v případě střelínských Čechů v Prusku, kteří se ocitli v germánském prostředí. Důvody musíme hledat nikoli v oblasti jazykové, ale náboženské, neboť protestantští Čechové udržovali odstup od katolických Poláků, zatímco v oblasti Pruského Slezska převládalo protestantské (luteránské) náboženství, což umožnilo bližší komunikaci obou komunit. (K podobným závěrům došli i autoři sociologických studií věnovaných problematice zelovské enklávy – např. HEROLDOVÁ, I.: *Život a kultura českých exulantů z 18. století.* Praha 1971, WRÓBLEWSKI, P.: *Społeczność czeska w Zelowie.* Warszawa 1996).

Jazykový výzkum takovýchto „ostrůvků", které si udržely svou mluvu po několik staletí,

může významně přispět např. k doložení některých vývojově starších nářečních znaků, které již na území českého státu nejsou doložitelné. Především u těch osad, které existovaly izolovaně od jazykového vývoje domácího, se udržel český jazyk pouze v té podobě, kterou si s sebou emigranti odnášeli z bývalé vlasti. Další generace se pak učily českou mluvu od svých rodičů, četli jen českou literaturu, kterou si emigranti s sebou přinesli z bývalé vlasti – tedy jazyk jak mluvený, tak psaný si uchoval některé archaické prvky, které mezitím na území českého státu podlehly přirozenému vývoji.

V případě Zelova je na počátku 21. století situace taková, že český jazyk slouží ke komunikaci nejstarší generace mezi sebou, ve střední generaci ke komunikaci s generací nejstarší, u nejmladší generace až na několik výjimek není čeština v komunikaci užívána vůbec. Je však možno říci, že zde nalezneme menší skupinu osob, které českou nářeční tradici udržují. Zelovští Češi tvrdí, že se česky mluví hlavně doma, v kostele (někdy se zpívají české náboženské písně, ale kázání se již odbývá v polštině) a dříve také ve spolku Towarzystwo, kde byl tento jazyk užíván jako povinný. Pokud se potkají Češi, hovoří se česky, ale pokud je přítomen třeba jen jeden Polák, mluví se polsky. Starší lidé čtou Bibli a modlí se v tomto jazyce. Někteří uvádějí, že jejich děti se učí česky jen proto, aby zachovaly tradici, většinou však mluví jen polsky. Někteří rodiče vědomě neučí děti českému jazyku, ale předávají jim pouze základní elementy českého kulturního dědictví. Český jazyk se stává především částí širšího souboru symbolických tradicí české etnické skupiny, komunikativní funkci přejímá polský jazyk.

V počátcích Zelova se zde hovořilo česky, česky byly pořizovány i zápisy v matrikách a úředních listinách. Před válkou Židé, Němci i Poláci jako obyvatelé Zelova uměli česky. Po druhé

světové válce došlo ke změnám národnostních poměrů a znalost polského jazyka se stala nezbytnou a konečnou pro to, aby mohla správně fungovat celá obec v oblasti průmyslové, administrativní a vzdělávací.

A jak vlastně vypadá dnešní zelovská mluva? Předkové zelovských Čechů opustili svou vlast ve čtyřicátých letech 18.století a usadili se v polském Zelově na počátku 19.stol. Z toho vyplývá, že jazyk, kterým se dorozumívali a který je užívaný jejich potomky, ztratil bezprostřední kontakt s národním jazykem před 250 lety. Navíc během vývoje podlehl různým vlivům vnějším i vnitřním.

Zelovští „Češi" tvrdí, že mluví „po zelovsku". Jsou však postřehnutelné cizí vnější vlivy, kterým jejich jazyk podléhá. Jedna z obyvatelek k tomu uvádí: *„My mluvime po zelousku – trochu česky, trochu polsky. Jak mluvime, tak mluvime – ale se smluvime".* Většina obyvatel se shoduje v mínění o polských vlivech na jejich mluvu, na druhé straně ale nedokáží jednoznačně vymezit, v jaké části Čech lidé mluví jazykem podobným nářečí zelovskému. Mezi lidem se v největší míře udržuje verze o původu emigrace od Litomyšle a Vysokého Mýta, což se shoduje s výsledky nářečních výzkumů, které byly prováděny v Pruském Slezsku (odtud přišli kolonisté do Zelova). Všichni autoři se shodují v tom, že se jedná o nářečí, kterým se mluví ve východních Čechách. (O jazyku původních osad v Pruském Slezsku psal J. Š. Kubín: *České emigrantské osady v Pruském Slezsku*, 1931; J. Voráč, P. Jančák: *K dnešnímu stavu nářečí střelínských Čechů v Polsku*, 1962; mluvě zelovské enklávy se věnoval B. Vydra: *Z nářečí zelovských Čechů v Polsku*,1923, I. Wolska: *Fleksja rzeczowników gwary czeskiej Zelowa*, 1980, nebo H. Marešová: *Jazyk české enklávy v polském Zelově*, 2001, mluvě Kučova pak K. Dejna: např. *Słownik gwary czeskiej mieszkańców Kucowa*, 1990).

Na základě vlastního výzkumu a excerpcí materiálů za přibližně posledních 70 let (viz odkaz Zdroje) vznikl tento slovníček, který má především pamětníkům připomenout jejich mluvu, osvěžit některé výrazy, z nichž se již řada vytratila či byla nahrazena jinými, a mladší generaci uchovat něco z ústní tradice, která se po několik staletí předávala z generace na generaci.

Mgr. Hana Marešová, Ph.D.

Hana Marešová

POZNÁMKY KE SLOVNÍKU:

Pro vzpomínku na Zelov uvádíme slova, která se v Zelově používala. Protože je tento slovníček sestaven z více zdrojů, nejsou už rozlišeny výrazy, které užívali staří Zelované před první světovou válkou, jejich potomci či generace mladší. Slovník je pojat jako výběr některých výrazů, se kterými bylo možné se v Zelově setkat.

Rovněž nejsou rozlišena slova, která mají znaky původního nářečí (severovýchodočeského – např. krew - krev) – obouretná výslovnost hlásky v), a slova, která jsou přejata z jiného jazyka a upravena – např. z polštiny: křešňák – z pol. chrześniak, z němčiny: firaňky – ze staroněmeckého Fürhänge ad.). Jsou uvedeny základní tvary slov, někdy jejich konkrétní tvar, který byl pro zelovskou mluvu specifický; odlišný od podoby spisovné češtiny u nás.

(Pozn.: Pokud sami znáte nějaké „typicky zelovské" slovo, které zde není uvedeno, nebo si některé slovo pamatujete jinak, můžete nám dát vědět na adresu sdružení Exulant nebo na e-mailovou adresu: maresh@seznam.cz)

POZNÁMKY K VÝSLOVNOSTI:

Jednotlivá slova jsou psaná zjednodušeným fonetickým pravopisem (nejčastěji jsou psána tak,

jak se vyslovují). Vedle běžných českých grafémů (písmen) jsou užity následující :

w – obouretná výslovnost v – např. Krakou

ł – tvrdé l,

ę – označuje výslovnost polského nosového e, např. pęk – svazek,

ą– označuje výslovnost polského nosového o: katolicką- katolickou (7. sg.)

ř – výslovnost českého ř se v zelovské mluvě přibližuje polské výslovnosti – tedy znělé ř jako ž a neznělé jako š. Pro zjednodušení uvádíme pouze ř ve všech pozicích.

y – pokud se objeví v místě, kde je dle českého pravopisu – i, naznačuje tvrdou výslovnost předchozí souhlásky: bandyta – vyslovujeme bandyta, nikoli banďita

POUŽITÉ ZKRATKY:

ak.	akuzativ, 4. pád
arch.	archaicky, zastarale
asim.	asimilace – spodoba hlásek přizpusobování
býv.	bývalý
čes.	česky
čes.- pol.	česko – polský
dat.	dativ, 3.pád
dial.	dialekt
disim.	disimilace – opak asimilace – rozlišování hlásek
f.	feminina
gen.	genitiv, 2. pád
han.	hanácká nářečí
hanl.	hanlivě
haplol.	haplologie – zjednodušení výslovnosti
hovor.	hovorově

imper.	imperativ
inf.	infinitiv
jzč.	jihozápadočeská nářečí
laš.	lašská nářečí
lid.	lidově
lok.	lokál, 6. pád
m.	maskulina
mal.	moravskoslovenská nářečí
n.	neutra
nář.	nářeční, nářečí – objevuje se v nářečích na území ČR
nč.	novočesky
něm.	německy
neživ.	neživotný
nom.	nominativ, 1. pád
os.	osoba
pl.	plurál, množné číslo
pol.	polsky
prét.	préteritum
préz.	prézens
přen.	přeneseně
příč. č.	příčestí činné
příč. m.	příčestí minulé
psl.	praslovansky
původ.	původní podoba
sg.	singulár, jednotné číslo
slc.	slovensky
spis.č.	spisovná čeština
stč.	staročesky
stněm.	staroněmecky
střč.	středočeská nářečí
střlat.	středolatinsky
svč.	severovýchodočeská nářečí
vok.	vokativ, 5. pád
zast.	zastarale
zel.	zelovský
Živ.	životný

PODSTATNÁ JMÉNA

Abisinije Habeš, Etiopie, pol. Abisynia – Habeš

Almara skříň, ze střlat. Almaria, pol. almarja – skříň

Ambasador velvyslanec, pol. ambasador – velvyslanec

Arbáta čaj, pol. herbata – čaj

As eso, pol. as – eso

Bapka pekáč, pol. babka – bábovka, babička, hovor. porodní bába

Báchor nezbedné dítě, pol. bachor – parchant

Balik pět přáden

Bamboš bačkora, pol. bambosz – filcové papuče

Banda lůza, pol. banda – tlupa, banda

Bandyta lupič, pol. bandyta – bandita, loupežník

Baška šiška, trs

Bat bič, pol. bat – krátký bič, karabáč

Bebechy střeva, pol. bebechy – vnitřnosti, střeva, přen. harampádí

Bejk býk, svč. nářečí, hlásková změna ý>ej

Bęk káča

Berda velký svazek nošený na zádech

Bezrobot nezaměstnanost, pol. bezrobocie – nezaměstnanost

Bělizna prádlo, pol. bielizna – prádlo

Binda kravata, pol. binda – provázek, kterým knihař sešívá knihu, zast. páska na vousy

Błęd chyba (v písmě), pol. błąd – chyba, omyl, nebo błędny – mylný, chybný

Blejskání blýskání, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

Bližňata dvojčata, pol. bliźniak – dvojče, blíženec

Blumba plomba, asim. vzdálenější hlásky *p* > *b*

Bočun čáp, pol. bocian – čáp

boruwky/boruky borůvky, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

bratroj/bratroji bratrovi, svč. nářečí – hlásková změna koncovky –ovi>oj(i)

bruclok vesta, nář. druh selské vesty, v čes. nářečích i podoby bruclek, brunclek, bruslek, pol. podoby bruclek, bruslac, bruslek, pruclik, brzuszlak, vše z něm. Brustfleck nebo Brustlatz

bruk dlažba, pol. bruk – dlažba, přeneseně – být „na dlažbě" – bez zaměstnání

brumbár brundibár, u nás – ve významu čmelák – ve stč., jč., vč. a mor. nář., ve významu ovád mezi Labem a Jizerou, ve významu chroust – v Podkrkonoší, ve významu chrobák na Novopacku, nebo i z něm. Brummbär – označení pro mrzouta, bručouna, „bručivý medvěd"

brynšpryt denaturovaný líh, něm. der Brennspiritus – líh na pálení

břesk vřes, přisouvání hlásky k, čes. nář. břesk, vřesk, břes, břesa březec ad.

Břidák ohyzda, pol. brzydal – ošklivec, škareda

Budnik budík, pol. budnik (zast.), budzik – budík

bulew/bulva brambora, pol. bulwa – bulva, hlíza

bulka houska, pol. bułka – houska

bulvowka bramboračka, polévka z brambor, svč. nář. – obouretná výslovnost hlásky v

bunclák kameninový hrnec, lid. puclák, asim. vzdálenější hlásky p > b

buntovat pobuřovat, pol. buntować – pobuřovat

burka krátký kabát, pol. burka – plášť s kapucí

bzdura hloupost, pol. bzdura – hovor. hloupost,

cacko obrázek, hračka, pol. cacko – hračka, ozdoba, tretka

cejcha cícha, svč. nářečí – hlásková změna í>ej

cejn cín, svč. nářečí – hlásková změna í>ej

céra dcera, dloužení e>é, zjednodušení výslovnosti (haplol.) – dc>c

cigarnik špička, pol. cygarnica – špička na doutníky, pouzdro na cigarety

cigora cikorie, pol. cykoria – cikorie, cikorka, čekanka

cihlička žehlička, lid. žehlička (pův. žehlička připomínala spíše cihlu), pol. cegła – cihla

citrina citron, pol. cytryna – citron

ciwka cívka, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

cucky potrhaná bavlna, asi od cuchat

cukerek bonbón, pol. cukierek – cukrátko, bonbon

čáp zanedbanec, otrhanec, snad pol. hanl. ciapa – trouba, nemehlo nebo pol. i čes.

cap starý kozel, hlupák, nář. cap, i pol. cap – kozel, hlupák, člověk k ničemu

čarach nezbedné dítě, pol. ciarach – hanl. měšťák, sprosťák, otrapa

častko cukroví, pol. ciastko – cukroví, zákusek

Čechy Češi, přizpůsobení tvarů životných subst. neživotným

česenek česnek, analogicky dle genitivu se objevuje tvar česenek, z pův. česnъkъ, gen. česenku s vkladným (epentetickým) e

člunečnice slunečnice, asim. s>č

čoveče člověče, zjednodušení výslovnosti (haplol.)

dědky dědci, přizpůsobení tvarů životných subst. neživotným

domoch domov, disim. místa artikulace, čes. nář. (*Kde domoch můj?*)

dům - z dómu z domu, dloužení o>ó (*Vona byla Pejgová z dómu.*)

ďoura díra, kontaminace tvarů dóra, důra, diera (*Tak hnet druhej spat do ďoury.*)

dovot doklad, důvod, pol. dowód – důkaz

druk tisk, pol. druk – tisk

dřevňáky dřeváky

dřevo dříví, strom, pol. drzewo – strom, dřevo, dříví

dřvi – ve dřvách ve dveřích, pol. drzwi – dveře

dyvan koberec, pol. dywan – koberec

echo ozvěna, čes. i pol. echo – ozvěna

Ejipt Egypt, asim. g>j

elektrika elektřina

evandělík/evanjelík evangelík, asim. – *g* > *d´*, podobně např. řec. aggelos – angelos > č. anděl pochází z balkánské výslovnosti se změkčeným g, asim. g>j

fabrykant zaměstnavatel tkalců, pol. fabrykant – továrník, výrobce

facet fešák, pol. facet – muž, mladík

fajfa dřevěná cívka, slovensky a ukrajinsky fajfa = cívka, z něm. die Pfeife – píšťala, dýmka

faktor ošidný zprostředkovatel, pol. faktor – zprostředkovatel, činitel

falář farář, disim. r>l

familie příbuzenství, pol. familia – rodina

faryna cukr v prášku, pol. faryna – cukrová moučka nerafinovaná

felčar lékař, lid., z něm. Feldscher, i pol. felczer – felčar, ranhojič

figa fík, pol. figa – fík, fíkovec, (*Dostaneš figu.* = Nedostaneš nic)

firaňky záclony, stněm. Fürhänge – záclona, pol. firanka – záclona

flaky střeva, pol. flak – střevo

forman kočí, něm. Fuhrman – vozka

forsa peníze, pol. hovor. forsa – peníze, prachy

Františkoj Františkovi, svč. nářečí – hlásková změna koncovky –ovi > oj

fryzjer holič, pol. fryzjer – holič, kadeřník

fundament základ, pol. fundament – základ, podstata

funus lid. pohřeb, z lat. funus

futro kožešina, pol. futro – kožešina, kožich

gatunek druh zboží, pol. gatunek – druh, jakost, odrůda, plemeno

gerovníčka vedoucí, pol. kierowniczka – vedoucí, ředitelka

gips sádra, něm. der Gips – sádra

granda lůza, pol. granda – tlupa, banda

gripa chřipka, něm. die Grippe – chřipka

guma míč, guma

gurka pahorek, pol. górka – pahorek, pokoj na patře, pečeně s ledvinou

halas hluk, vřava, svč. nářečí, i pol. hałas – hluk, rámus

hamulec brzda, pol. hamulec – brzda

handlář malý obchodník, pol. handlarz – hanl. obchodník, kupec

handra hadr, přisouvání hlásky n, svč. jen o hadru určeném na utírání zbytků tekutin

haptyka lékárna, lid. (h)apatyka, vypuštění (elize) hlásky a, protetická hláska h

harmáta dělo, pol. armata – dělo, protetická hláska h

herda rána pěstí do zad, vznik snad přesmykem z derchovat (nabíjet)

hlawka hlávka, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

hloupoty hlouposti, nesmysly, pol. głupota – hloupost, nerozumnost, čes. – hlásková změna g>h

hoši – hošů hochů, analogie k nom. pl. (*Spotkali jsme třech hošů.*)

cham drzý, hrubý člověk, pol. cham – hanl. sprosťák, neotesanec, zast. hanl. sedlák

cherbata/cherbatky čaj, pol. herbata – čaj

Chíny Čína, pol. Chiny, Chin – Čína

chistorie historie, pol. výslovnost hlásky h

chlíb chléb, svč. nářečí – hlásková změna é>í

chliw chlév, svč. nářečí – hlásková změna é>í, obouretná výslovnost hlásky v

chodniky koberce, pol. chodnik – chodník, cesta, chodba, dlouhý a úzký koberec

cholera jasná nadávka, pol. cholera – cholera, přen. nadávka (*Idź do cholery! – Jdi ke všem čertům!*)

choroba těžká nadávka

chow chov, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

chramosta pomalý nezdara, svč. chramostit – lakotně shromažďovat, nebo stč. chrámati, chrúmati – těžce, nemotorně, kulhavě kráčet

chrastawka ropucha, stč. chrást, krásta nebo chrast – strup, prašivina, chrastavice – ropucha, svč. – obouretná výslovnost hlásky v

chvojarka suchá borová větev, stč. chvoj – označení větve jehličnatých stromů

chytrus lakomec, pol. chytrus – hovor. chytrák, i pol. chytry – chytrý, lstivý, chtivý, žádostivý

indyk krocan, pol. indyk – krocan

interes kšeft, pol. interes – obchod, věc, záležitost, zájem

Janík Jeník, stč. hlásková změna a>ě>e po měkkých souhláskách

Japoňsko Japonsko, pol. Japonia – Japonsko i pol. japoński -japonský

jodyna jodová tinktura, pol. jodyna – jodová tinktura)

Južu – vo Južách Josef – o Josefech, pol. podoba křestního jména Józef – Józio (Pepík) (*A vy jen vo Južách budete mluvit...*)

Kadlina Karlina, Karolina, asim. – změna ve způsobu artikulace rl > dl

Kadle Karle, asim. – změna ve způsobu artikulace rl > dl

kadlec tkadlec, zjednodušení výslovnosti (haplol.) tk>k

kajet sešit, pol. kajet – sešit

kalcovina tkalcovina, zjednodušení výslovnosti (haplol.) tk>k

kalika invalida, pol. kaleka – invalida, mrzák

kamaše boty, pol. kamasznik – švec

kanclárie kancelář, pol. kancelaria – kancelář

kanconál kancionál, zjednodušení výslovnosti (haplol.) cio>co

karp kapr, pol. karp – kapr

karta list papíru, pol. karta – list, stránka, dokument, hrací karta

karuzel kolotoč, pol. karuzela – kolotoč, přizpůsobení subst. gramatického rodu

kašanka jelito, pol. kaszanka – krupkové jelítko

kawka kavka, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

kępa chomáč, pol. kępa – skupina, hromada, ostrůvek, trs

kerovat řídit, pol. kierować – řídit, spravovat někoho, něco

kerunek směr, pol. kierunek – směr, vedení

kilomeitr kilometr, diftongizace e>ei, příp. epentetické j, u nás se objevuje v nářečí izolované obce Baborowa sz. od Ratiboře v Polsku

kladiwko kladívko, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

klatka visací zámek, stč. kladka – volná nebo otáčivá závora, dřevo, jímž se zakládají vrata uvnitř dvora, u Litomyšle pak „zámek k petlici", laš., slc. visutý zámek

klusky bramborové knedlíky, pol. klusek/kluska – nudle, noky

koc deka, pol. koc – deka, přikrývka

koldra prošívaná deka, pol. kołdra – malá pokrývka

kolej vlak, pol. kolej – dráha, železnice, řada, pořadí

kolejka fronta, pol. kolejka – místní dráha, lokálka, pořadí, fronta

kolmíř/kolměřík límec/límeček, pol. kołnierz límec, příruba, asim. n>m

komornik podnájemník, exekutor, pol. komornik – exekutor

kopa balík látky, odvozené sloveso kopiti (např. kopa sena, krtinec, mraveniště)

kopálně důl (uhelný), pol. kopalnia – důl

koperta poštovní obálka, pol. koperta – obálka, víčko, povlak

korčik 100 kg (brambor, ovsa), psl. корьсь – míra na obilí, stč. kořec, pol. korzec, odvozeniny koreček, korčák – ve významu velká nádoba

korotew koroptev, zjednodušení výslovnosti (haplol.) pt>t, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

kořałka/kořawka lihovina, vodka, svč. nářečí – hláska u za ł, pol. gorzałka, od gorzeć – hořet

koštiště koště, zachována stč. podoba (z pův. chvoščišče), haplol. – štiště>ště,

kotlet karbanátek, pol. kotlet – kotleta, karbanátek

kraj stát, pol. kraj země, vlast, okraj

kravec krejčí, pol. krawiec – krejčí

kredens kredenc, stříbrník, z něm. Kredenz

krew krev, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

krchof /krchow hřbitov, něm. der Kirchhof, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

křesólko židle, pol. krzesło – židle

křešňák kmotřenec, z pol. chrześniak – kmotřenec

křikop příkop, asim. vzdálenější hlásky p>k

kucmochy škubánky, svč. nářečí – kaše z brambor

kuchně kuchyně, pol. kuchnia – kuchyně

Kujaty Kujatovi, přizpůsobení tvarů životných subst. neživotným

kytlo druh sukně, slc. kytľa – sukně, pol. kitel – kytle, halena, rubáš, pracování plášť, zástěra

lajce lavice, svč. nářečí – hlásková změna –vi->-j(i)-

laštowka vlaštovka, zjednodušení výslovnosti (haplol.) vl>l , svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

leberka jitrnice, játrový salám

likarstvo lék, pol. lekarstwvo – lék

list dopis, pol. list – dopis, listina

lišaj lišej, pol. liszaj – lišej

lornota dalekohled, pol. lorneta – kukátko, asim. e>o

los osud, pol. los los, osud, náhoda

lunatyk náměsíčník, pol. lunatyk – náměsíčník

lusterko zrcátko, pol. lusterko – zrcátko

lutrián luterán, vliv něm. výslovnosti Luther – [*LutE*]

mačera prasnice, pol. maciora – prasnice, hlásková změna o>ě>e před měkkými souhláskami

malpa opice, pol. małpa – opice)

marš pochod, pol. marsz – pochod

maruda louda, pol. maruda – nimra, louda

masa dav, pol. masa – masa, množství, jmění

mázdra šlacha, pol. miazdra, souvisí s lat. membrum (z pův. mensrana) – kus masa, díl masa, část těla, úd

meble nábytek, pol. mebel, 1.pl. meble – kus nábytku

meškáni bydliště, pol. mieszkanie – bydlení, byt, bydliště, hlásková změna ie>í

metelka metla, smeták

metrika matrika, pol. metrika – matrika

mežník mezník, hlásková změna z>ž

mísnost oblast, místo, čes. místnost

mha mlha, zánik pobočné slabiky, východiskem byla snad dřívější jednoslabičná výslovnost

míno jméno, svč. nářečí – hlásková změna é>í

mlíko mléko. svč. nářečí – hlásková změna é>í

mouzdry spalničky, han. mouzdry, laš. mozgry – dětská vyrážka,snad souvisí s něm. Masern – osypky

múr zeď, pol. mur – zeď, stěna

murař zedník, pol. murarz – zedník

muřin černoch, pol. Murzyn – černoch, mouřenín

muskej muž, manžel, zjednodušení výslovnosti (haplol.) žs>s, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

muskuly svaly, pol. muskuły – svaly

mušikrálik střízlík

muštarda hořčice, pol. musztarda – hořčice

nakas příkaz, pol. nakaz – příkaz, rozkaz

narty lyže, pol. narty – lyže

naučitel učitel, pol. nauczyciel – učitel

neduha neduh, jzč. nářečí – přiřazení k jinému substantivnímu rodu > fem.

nedvět medvěd, asim. místa artikulace – *m* > *n*: stč. nedvěd, pol. niedźwiedź

netopejř netopýr, svč. nářečí- hlásková změna ý>ej, i vliv pol. nietoperz – netopýr

nezapomínajka pomněnka, pol. niezapominajka, niezabudka – pomněnka

oul úl, svč. nářečí, stč. podoba – důslednější diftongizace ú>au>ou – i na počátku slov,

oumysl úmysl, svč. nářečí, stč. podoba – důslednější diftongizace ú>au>ou – i na počátku slov

ouřat úřad, svč. nářečí, stč. podoba – důslednější diftongizace ú>au>ou – i na počátku slov

ouředník úředník, svč. nářečí, stč. podoba – důslednější diftongizace ú>au>ou – i na počátku slov

outerek úterý, svč. nářečí, stč. podoba – důslednější diftongizace ú>au>ou – i na počátku slov

pajac panák, pol. pajac – paňác, harlekýn

pakunek zavazadlo, pol. pakunek – balíček

palka hůl, pol. pałka – hůlka, palička, obušek

paltán kabát, pol. palto – svrchník

papyros cigareta, pol. papieros – cigareta

papka lepidlo z mouky, pol. papka – kaše, hustá polévka

papuga papoušek, pol. papuga – papoušek

partyje politická strana, pol. partia – politická strana, partie

paruci nemoc padoucnice, jzč. nářečí (Chodsko) – hlásková změna d>r,

pálešník palačinka

palto paleto, svrchník, pol. palto – svrchník, převlečník

patelka/patelna pánev, pol. patelnia – pánev

patyk kousek proutku, pol. patyk – špalík, tyč, kus dřeva, kůl, hůl

pęk svazek (např. klíčů), pol. pęk – svazek, trs, uzel

peluň pelyněk, nář. pelun, peluň, peluněk, pol.piołun – pelyněk

pěrun – do pěruna! klení, podobně obraty – do paroma! laš. pěrun, pol. piorun – hrom

pigulka tabletka, pol. pigułka – pilulka

pintro patro, pol. piętro – patro

pirnik penál, pouzdro, pol. piórnik – penál,

píro psací pero, husí pero, svč. nářečí – hlásková změna é>í

pobor odvod, pol. pobór – odvod, odběr

pockarta pohlednice, angl. Postcard – pohlednice, pol. pocztowa karta

počta pošta, pol. poczta, i svč. počta – asim. š>č

pokřiva kopřiva, pol. pokrzywa – kopřiva

portmonetka peněženka, pol. portmonetka – peněženka

pšakrev „psí krev", klení, pol. psia krew

pšamač „psí matka", klení, pol. psia mać

práce – s prácej s prací, svč. nářečí – hlásková změna í>ej – koncovka 7.sg. fem.

přaska přeska (neprovedena stč. hlásková změna a>ě>e po měkkých souhláskách)

pudýlko/pudelko krabička, pol. pudełko – krabička, krabiče, pouzdro

půlnoc sever, půlnoc, i pol. północ – půlnoc, sever

pumidor rajče, pol. pomidor – rajské jablko

punkta body, pol. punkt – bod, místo, stanoviště

punktuálnost dochvilnost, pol. punktualność – přesnost, dochvilnost

racija důvod, pol. racja – příčina, důvod, pravda; porce, dávka

račucha varianta polských masopustních koblih a šišek, pol. rasuszek – lívanec

rafika hodinová ručička, čes. rafije – ručička na hodinách, ze zdrobnělého rafijka – rafika

rachunky počty, pol. rachować – počítat

rachunok účet, pol. rachunek – účet

ramota legrace, pol. ramota – zast. satira, humoreska, literární kýč, úřední doklad

rejent notář, pol. rejent – zast. notář

religija církev, náboženství, pol. religia – náboženství

rmenek heřmánek, pol. rumianek – heřmánek

robota práce, pol. robota – práce

robotnik dělník, pol. robotnik – dělník

rohalek rohlík, pol. rogalik – rohlík

rondlik kastrol, rendlík, pol. rondel – kastrol, rendlík

rosol masová polévka, pol. rosół – polévka z masa, vývar

rover jízdní kolo, pol. rower – jízdní kolo

rustováni lešení, pol. rusztowanie – lešení

ružnice rozdíl, pol. różnica – rozdíl, různice, neshoda

řmije zmije, pol. żmija, mylná interpretace – vliv pol. výslovnosti ř (jako ž nebo š) – to mělo zřejmě vliv na chybnou interpretaci slova – pol ż zde bylo vyloženo jako ř

sabatnik pec na pečení chleba nebo truhla

salmiják čpavek, pol. salmiak – salmiak

salseson tlačenka

samochod auto, pol. samochód – automobil

seknice světnice, svč. nář. – disim. tn>kn: (světnice >setnice>seknice – disimilační k),

servantka nábytková police, pol. serwantka – vitrínka, skříň pro ozdoby

schoř tchoř, lid. – asibilace t>s

schran protiletecký kryt, pol. schron – kryt

schromáždění shromáždění, čes. nář.- progresivní asim. znělosti sh > sch-,

silnice – silnicej silnicí, svč. nářečí – hlásková změna í>ej, koncovka 7.sg.fem.

skarbonka pokladnička, pol. skarbonka – pokladnička

sklep obchod nebo sklep na brambory, pol. sklep – krám, obchod

sknera lakomec, pol. sknera – lakomec, skrblík

skříň bedna, pol. skrzynia – bedna, truhla

sliwka švestka, slíva, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

slojek sklenice, pol. słoik – sklenice, láhev na zavařeninu, kompot

smok drak, pol. smok – drak

sok šťáva, pol. sok – šťáva

spokoj klid, pol. spokój, i analogie dle spokojený

sprak prak, nejasná etymologie, han. nářečí – šprak

spravunky nákupy, pol. sprawunek – nákup

stacije nádražní stanice, pol. stacja – stanice

statky nádobí, pol. statek – hovor. kuchyňské nádobí

steška stezka, zde zachován původ. stč. tvar stežka

stlani opadané jehličí, svč. – spadalé jehličí, v čas nouze s podestýlá dobytku místo slámy

struž hlídač, pol. stróż – strážce, hlídač, opatrovník

suchoty tuberkulóza, pol. suchoty – souchotiny, tuberkulóza

suka fena, pol. suka – fena

svarba svatba, jzč. nářečí (Chodsko) – disim. d>r,

svarebník účastník svatby, jzč. nářečí (Chodsko) – disim. d>r,

šewc švec, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v, metateze (přesmyk) hlásek –ve- > ew, možná analogie dle ševcovský

šinka šunka, pol. szynka – šunka

šiny kolejnice, pol. szyna – kolejnice

škarlantyna spála, pol. szkarlatyna – spála

škodlivec/škudlivec vrabec

šmalc/šmolec škvařené sádlo, pol. smalec/szmalec – přeškvařené sádlo

šnelka česnečka, snad dle něm. schnell – rychle, rychle uvařená polévka

šněruwka tkanička do bot, pol. sznurówac – šněrovat, sznurówka – šněrovačka

šňurek, špagát provázek, pol. sznurek – šňůrka, provázek

šnyčuchy brusle, něm. der Schlittschuch – brusle

šnytlich pažitka, něm. der Schnittlauch – pažitka

šoltys/soltys místní starosta, pol. sołtys, něm. Schultheiß – starosta

šosa silnice, pol. szosa – silnice, (*Běž s tej šosy na tretuár*...Běž z té silnice na chodník...)

špicel špion, vyzvědač, pol. szpicel – hovor. špicl, špehoun, zvěd, detektiv

šprycha drát u jízdního kola, pol. szprycha – paprsek kola

špryt líh, něm. der Spiritus – líh

špulec pulec, svč. – špulec – v okolí Litomyšle, lid. etymologie spojuje se slovem pouliti – vyvaluje oči jako pulec, zde tedy zřejmě analogie dle slovesa špuliti

šraňk, šafa skříň, něm. der Schrank – skříň, pol. szafa – skříň

štempl razítko, něm. der. Stempel – razítko

šufelka lopatka, pol. szufelka – lopatka (na mouku, na uhlí apod.)

šuflík zásuvka, lid. šuplík, disim. způsobu artikulace, něm. die Schublade – šuplík i pol. szuflada – šuplík

terpetlik kyvadlo, něm. der Perpendikel – kyvadlo hodin

tlum dav, masa, zástup, pol. tłum – dav, zástup

toporek sekerka, pol. toporek – sekerka, teslice

torf rašelina, pol. torf – rašelina

torepka kabelka, pol. torebka – torbička, brašnička, kabelka, sáček, pouzdro

Toufil varianta křestního jména Teofil

tovary zboží, pol. towar – zboží

trepy boty, dřeváky, pol. trepy – trepky, sandály

tretuar chodník, pol. trotuar – chodník, trotoár

trúhla rakev, stč. truhla – rakev

trup mrtvola, pol. trup – mrtvola

tříšky třísky, dílčí akomodace artikulačního místa první hlásky k druhé – sk>šk,

tygrys tygr, pol. tygrys – tygr

ubráni šaty, pol. ubranie – oblečení, oděv, šaty, výzdoba, dekorace

ulice – ulicej ulicí, svč. nářečí – hlásková změna í>ej – koncovka 7.sg. fem.

urodiny/urodžiny narozeniny, pol. urodziny – narozeniny

varowka kaše, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

varunek podmínka, pol. warunek – podmínka

vázanka kytice, čes. vázanka – kravata, obojí souvisí se slovesem vázat

vazon váza, pol. wazon – váza

veborka tkalcovna, pol. weba – véba = druh jemného plátna

vébr tkadlec, pol. weba – véba = druh jemného plátna

večír večer, svč. nářečí – hlásková změna é>í

vęgoř úhoř, pol. węgorz – úhoř

vejkon výkon, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

velon závoj, pol. welon – závoj

vembloud velbloud, asim. místa artikulace l>m

veřtat tkalcovský stav, pol. warsztat (pracovna, dílna)

větrák větrný mlýn

vlákno jemný len

voběd oběd, svč. nářečí – protetická hláska v

voči oči, svč. nářečí – protetická hláska v

vodawki oddavky, svč. nářečí – protetická hláska v, obouretná výslovnost v

voharek uhlík, čes. oharek, svč. nářečí – protetická hláska v

vokop zákop, svč. nářečí – protetická hláska v

volovina hovězí maso, pol. wołowina – hovězí maso

volovo olovo, svč. nářečí – protetická hláska v

vopchod obchod, svč. nářečí – protetická hláska v

vopratě opratě, svč. nářečí – protetická hláska v

voprava oprava, svč. nářečí – protetická hláska v

voršow lopata, nář. voršof, voršouf, voršov, vorčouch, z něm. Wurfschaufel – široká dřevěná lopata, jíž se čistilo obilí od plev, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

vrlowže z pův. v-hrdlo-łže, svč. nářečí – zjednodušní výslovnosti (haplol.)

vůzek vozík, kočárek, pol. wózek – kočárek

výprava, posag výbava, pol. wyprawa – výbava,vybavení, pol. posag – věno

zábawka hračka, pol. zabawka – hračka, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

zadatek záloha, pol. zadatek – záloha, závdavek

záhlavek polštář, nář. zhlavec – polštář pod hlavu

záchod západ, pol. zachód – západ

zakažení krve otrava krve, pol. zakażenie krwi – otrava krve

zalejvajka/zalejvawka kyselová bramboračka, svč. nářečí

zápas zásoba, pol. zapas – zásoba

záraza nákaza, pol. zaraza – nákaza

zárobek mzda, pol. zarobek – výdělek

zbuk zkažené vejce, pol. zbuk – záprtek

zeluwka podrážka, pol. zelówka ¨- podrážka

zgoda dohoda, pol. zgoda – shoda, souhlas, úmluva, smír

žandarm četník, pol. żandarm – četník

želásko žehlička, pol. żelazko – žehlička, želízko

žencká žena, manželka, asim. nsk > nck

žlice lžíce, čes. nář. – metateze (přesmyk) hlásek,

žlička lžička, čes. nář. – metateze (přesmyk) hlásek,

žvir štěrk, pol. żwir – štěrk

PŘÍDAVNÁ JMÉNA

bídnej chudý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

bílej bílý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

břidkej ošklivý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej ; pol. brzydki – ošklivý, škaredý

cvanoj chytrý, pol. cwany – chytrý

čekavej zvědavý, zajímavý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, pol. ciekawy – zvědavý, zajímavý

českim českém, svč. nářečí – hlásková změna é>í+ krácení délky samohlásky

diwnej divný, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

dobrího dobrého, svč. nářečí – hlásková změna é>í

dřevjednej dřevěný, svč. nářečí – hlásková změna -nn->-dn-, hlásková změna ý>ej

hipký/chipký mrštný, pol. chybki – hbitý, rychlý

hlibokej hluboký, analogie dle slova vysokej, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

chonornej pyšný, pol. dial. honorny, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

chrapatej drsný, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, svč. chrapavý – drsný, nehladký

chudej hubený, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, pol. chudawy – pohublý

chytrej lakomý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, pol. chytry (chytrý, lstivý, mazaný, chtivý, žádostivý)

inej jiný, svč. nářečí, nepřítomnost protetické hlásky j, hlásková změna ý>ej

jehovejch Jehovových, zjednodušení výslovnosti (haplol.) skupiny -ov

lichý špatný, pol. lichy – zlý, ničemný, špatný, chatrný

lužnej volný, uvolněný, pol. luźny – volný, svobodný, neupevněný, nezapřažený

nezadovolená nespokojená, pol. zadowolony – spokojený, uspokojený

ochotničí ochotnický, pol. ochotniczy – ochotnický, dobrovolnický

paskudný ošklivý, pol. paskudny – odporný, ošklivý, hanebný

pewnej pevný, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

půlnoční severní, pol. połnocny – půlnoční, severní

roděnej rozený, tvarová analogie podle rodit, rodím, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

rozmaitej rozmanitý, svč. nářečí, hlásková změna ý>ej, pol. rozmaity – rozmanitý, různý

rozpustný rozpustilý, pol. rozpustny – prostopášný, nemravný

říšnej hříšný, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, nevyslovováno h- (bráno jako protetické? nebo zjednodušení výslovnosti (haplol.) hř>ř

sgřebný lněný – pol. sgrzebie – druh lnu

sparaližovaná ochrnutá, pol. sparaliżowany – ochrnutý, bezmocný

supa polévka, pol. zupa – polévka, i něm. die Suppe, zupa pomiderová – rajská polévka

svarební svatební, analogie dle svarba, svarebník (viz tam)

ščastnej šťastný, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, zachování pův. skupiny -šč- se v čes. nářečích neobjevuje (u nás v nářečích han., laš., msl.)

ščúplá tenká, úzká, pol. szczupły – štíhlý, hubený

štiwný prkenný, pol. sztywny – tuhý, tvrdý,neohebný, prkenný, upjatý, nepřístupný

švizej čerstvý, svč. nářečí, hlásková změna ý>ej, pol. świeży – svěží, čerstvý, nedávný, nový, zdravý, pův. čes. švižný (od švihati), z toho disimilací svižný

tatínkovej tatínkové, čes. nářečí, sjednocení 2., 3., 6. sg. fem. – koncovka –ej

trudný těžký, pol. trudny – těžký, obtížný, namáhavý

ubraný oblečení, nerozlišování rodu mužského životného a neživotného v nom. pl., svč. n.

umrdlej mrtvý, i jako substantivum umrlec, vkládání (epenteze) hlásky – *rl* > *rdl*, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

upartej paličatý, svč. nářečí, hlásková změna ý>ej, pol. uparty (tvrdošíjný, zatvrzelý)

vodřený odřené, nerozlišování rodu mužského životného a neživotného v nom. pl., svč. nářečí – protetická hláska v

zařízntý zařezaní, nerozlišování rodu mužského životného a neživotného v nom. pl., svč. n.

zatrápená zatracená, analogie dle trápit

zničtěnej zničený, pol. zniszczenie, svč. nářečí – hlásková změna šč>šť, hlásková změna ý>ej,

ZÁJMENA

(f)šecki/fšeci všichni, odsouvání (elize) hlásky v na počátku slova, (v důsledku labilnosti artikulace dřívějšího obouretného v)

hdo kdo, asim. *kd>gd* (> *hd)*

ju ji, analogie dle tvrdého vzoru ta, svč. nářečí

mího mého, svč. nářečí – hlásková změna é>í

ňákej nějaký, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej, zjednodušení výslovnosti (haplol.) – ěja > á

někerej některý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

nik nikdo

ňou ní, analogie s tvrdým vzorem zájmen – ta – tou

samom/samym samém, analogické vyrovnání dle tvrdého skloňování – tom, (*Na samom konci. A kde se narodil, samym v Zelově?)*

svejma svými, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

takej, taká takový, taková, zjednodušení výslovnosti (haplol.) skupiny –ov

takú takovou, zjednodušení výslovnosti (haplol.) skupiny –ov

tale tahle, zjednodušení výslovnosti (haplol.) hl>l

tej té, svč. nářečí nebo i pol. 2. p. – tej

tejch těch, svč. nářečí

tema, s tema těmi, s těmi, svč. nářečí

todle/tole toto, tohle – zjednodušení výslovnosti (haplol.) hl>l,

v ňom v něm, analogie dle tvrdého vzoru zájmen – ten – v tom

von, vona, voni on, ona,oni – svč. nářečí – protetická hláska v

ČÍSLOVKY

devátá – po devátej po deváté, vliv adjektivního skloňování – čes. nářečí, sjednocení 2., 3., 6. sg. fem. – koncovka –ej

druhí druzí, analogické vyrovnávání tvarů mask. životných s neživotnými

dwa dva, svč. nářečí

dvaceti dvacet, stč. dvadcěti

jednej jedné, vliv adjektivního skloňování – čes. nářečí, sjednocení 2., 3., 6. sg. fem. – koncovka –ej, nebo pol. 2. p. – jednej

jednoukrát tolik jednou tolik

miliouny miliony, diftongizace – o>ou

prwni první, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

prwnikrát poprvé, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

sídmej sedmý, svč. nářečí – hlásková změna e>í

šístá šestá, svč. nářečí – hlásková změna e>í

štyri čtyři, zjednodušení skupiny čt>št

tolika tolik, přisouvání koncové hlásky -a

vo usmej o osmé (hodině), pol. ósmy, vliv adjektivního skloňování – čes. nářečí, sjednocení 2., 3., 6. sg. fem. – koncovka –ej

SLOVESA

balamuntit balamutit, klamat, pol. bałamącić – klamat, šálit

bečet hanl. plakat, pol. beczeć – bečet, mečet nebo hanlivě bečet, plakat

bejt být, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

brát – béru, béřeš, bére beru, bereš, bere, dloužení e>é, arch. podoby

brachovat chybět, pol. brakować – nedostávat se, chybět

břidit se protivit se, štítit se, pol. brzydzić się – štítit se (čeho), ošklivit si (co)

cejtit cejtil cítil, svč. nářečí – hlásková změna í>ej

cerovat opravovat punčochy, pol. cerować – štepovat, látat, zašívat

číst – čtite! čtětel, analogie dle 1. os. sg. – čtil

dejchat dýchat, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

dočekat dočkat se, objevuje se zde náležité e za původní jery, na našem území zredukované asi od 16. stol., i pol. doczekać – dočkat se

fruvat/frugat létat, pol. fruwać – létat, utíkat

gotovat – gotujeme vařit, připravovat, pol. gotować – vařit, připravovat, chystat

hartovat kalit, pol. hartować – kalit, tvrdit (ocel)

hejbat hýbat, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

huknout se – huk se uhodil se, zaniká jedinečný konsonant na konci pobočné slabiky – čes. nářečí, pol. hukać – udeřit, praštit

chlichtat se smát se, nář. podoby různé např. chechtat se, chlichtat se atd., zvukomalebné

ít jít, svč. nářečí, nepřítomnost protetické hlásky j

krejt – kreju kryji, čes. nářečí vzniklo morfonologickou analogií – podle krýt > krejt, koncovka –u analogicky podle sloves 1. třídy (např. peču, umřu)

kropnout srazit, udeřit, pol. kropnąć – pokropit, udeřit, vypít, padnout

mejt – meju myju, čes. nářečí, vzniklo morfonologickou analogií – podle mýt > mejt,

meškat bydlet, pol. mieszkać – bydlet

moct – moh mohl, zaniká jedinečný konsonant na konci pobočné slabiky, čes. nářečí

moct – možu, možeš, - može neutrální podoba můžu, můžeš, může, pol. móc, 2. os. sg. możesz, analogické vyrovnávání hlásky slovního základu,

nadělat - naďál nadělal, čes. nář. zjednodušení výslovnosti (haplol.) ěla>á

najdít najít, ď se přisouvá analogií dle prézentních tvarů du-deš (jdu-jdeš)

náles nalezl, čes. nářečí, dloužení a>á, zaniká jedinečný konsonant na konci pobočné slabiky,

napálit zatopit, pol. napalić – rozpálit, zatopit

napíct – napečíno napečeno, hlásková změna e>í, čes. nář.

naresovat/narysovat nakreslit, pol. narysować – narýsovat, nakreslit

nazyvat se – nazyval se jmenoval se, pol. nazywać się – nazývat se, jmenovat se

nebejt – nejni není, vkladné (epentetické j), svč. nářečí

nemít – nemaj nemají, čes. nář.

nespěšit – nespěši nespěchám, pol. spieszyć – pospíchat

ničtit ničit, pol. niszczyć – ničit, hubit, rušit, hlásková změna šč>šť, čes. nář.

obřidat ošklivit, pol. obrzydzać – zošklivovat

ochuzit ochudit, analogie podle ochuzen

podivovat se – podivuju se divím se, pol. podziw podiv, údiv

podzelovat podrazit, pol. podzelować – podrazit

poďvat se – poďvala se podívala se, zjednodušení výslovnosti (haplol.)

pojdat – pojdá /powdá povídá, svč. nářečí – hlásková změna –vi->-j(i)-, příp. obouretná výslovnost hlásky v

poslechnout – poslech poslechl, čes. nářečí – zaniká jedinečný konsonant na konci pobočné slabiky

pospřentat/pospřuntat poklidit, pol. posprzątać – poklidit, uklidit

přejdít přejít, ď se přisouvá analogií dle prézentních tvarů du-deš (jdu-jdeš)

přeprošu omlouvám se, pol. przepraszam! – promiňte! pardon!

přikřit se – přikří se mi stýská se mi, pol. przykrzyć się – stýská se

přiměřit vyzkoušet (šaty), pol. przymierzyć – zkoušet (oblek), srovnávat

pyskovat nadávat, pol. pyskować – držkovat, odmlouvat

rachovat počítat, pol. rachować – počítat

retovat zachraňovat, pol. ratować – zachraňovat, vysvobozovat

ryčet řvát, křičet, ryčet, i pol. ryczeć – ryčet, vulg. usedavě plakat

rysovat kreslit, pol. rysować – rýsovat, kreslit

řek řekl, čes. nářečí – zaniká jedinečný konsonant na konci pobočné slabiky

skovat schovat, disim. sch>sk

slíbit – slíbíno slíbeno, čes. nář. – hlásková změna e>í

snášet – snášej snáší, svč. nářečí, svč. nářečí – hlásková změna í>ej, 3.os.pl.

snít se – snilo se mi zdát se, pol. śnić się – zdát se

spakovat sbalit, pol. spakować – zabalit

strojit ladit, strojit stromek, pol. stroić – oblékat, zdobit, krášlit

šanovat šetřit, pol. szanować – vážit si (koho), szanować się – šetřit se

ščigat se předbíhat se, pol. ścigać się – honit se, předstihovat se

šmakovat chutnat, pol. smakować – chutnat

štěpovat očkovat, pol. szcepić – očkovat, přenes. šířit

šurgat šourat, pol. szurać, szurgotać – šoupat

tlumačit – tlumačila vykládala, pol. tłumaczyć – překládat, vykládat, objasňovat, omlouvat

udat se – udalo se podařilo se , pol. udanie – povedení se, úspěch

uď ál udělal, zjednodušení výslovnosti (haplol.) – ěla->á

udávat předstírat, pol. udawać – přetvařovat se, předstírat, dělat (na oko)

umarl/ umřeł umřel, pol. umarł – umřel

upotřebit – upotřebíno upotřebeno, čes. nář. – hlásková změna e>í,

uročit ublížit zrakem, pol. uroczyć – očarovat

urodit se – urodil se narodil se, pol. urodzić się – narodit se

uvaž! dávej pozor!, pol. uważać na co – dávat pozor na co

uvažovat – uvažujeme uznáváme, (*To my ho uvažujeme* – My ho uznáváme, vážíme si ho.), pol. uważać się za coś – pokládat se za něco

vypadat – vypádalo, vypádá vypadalo, dloužení a>á

vědět – vědíno věděno, hlásková změna e>í, čes. nář.

vobout – vobuj! obuj!, svč. nářečí – protetická hláska v

voddávat svč. nářečí – protetická hláska v (k oddávat) (*Voddávej mi to!*= Vrať mi to!)

vopisovat – vopisoval psal, popisoval, svč. nářečí, protetická hláska v (k opisovat), pol. opisywać – popisovat, líčit

voptat se – voptám se zeptám se, optám se, svč. nářečí, protetická hláska v (k optat se)

vyprasovat vyžehlit, pol. wyprasować – vyžehlit, vylisovat, vymačkat

zapulkat zaklepat, pol. zapukać – zaklepat

zauvaž! zpozoruj!, pol. zauważać – pozorovat, všímat si, připomínat

PŘÍSLOVCE

aspoň alespoň, zjednodušení výslovnosti (haplol.)

dáleko daleko, dloužení e>é

dávnej dávno, diftongizace e>ej, analogicky dle slova vícej, nebo pol. – 2. st.

dycky vždy, zjednodušení výslovnosti (haplol.) vžd>d

dóbře dobře, dloužení o>ó

dřív dříve, svč. nářečí, obouretná výslovnost hlásky v

fcele vůbec, docela, pol. wcale, analogie se spis. č. celý

ftedy/ftehdy tehdy, pol. wtedy – tehdy, ftehdy – kombinace pol. a čes. tvaru furt – pořád

hde kde, asim. *kd>gd* (> *hd*), jzč. nářečí

náč/jináč jinak, svč. nářečí – nepřítomnost protetické hlásky j

inam jinam, svč. nářečí – nepřítomnost protetické hlásky j

indy jindy, svč. nářečí – nepřítomnost protetické hlásky j

inudy jinudy, svč. nářečí – nepřítomnost protetické hlásky j

jenomejc/jenomej jenom, diftongizace e>ej, analogie dle slova vícej

juš už, již, pol. już – už, již

ňáko nějak, zjednodušení výslovnosti (haplol.) – ěja > á, přisouvání hlásky -o

napewno jistě, pol. na pewno – určitě, zcela jistě, napevno, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

nazat zpátky,

něgdej někde, diftongizace e>ej, analogicky dle vícej,

nejdřiw/ /nejdřívej/ nejdřívejc nejdříve, podoba nejdřiw – svč. nářečí, obouretná výslovnost hlásky v, podoba nejdřívej – pol.najdrzewiej, nebo diftongizace e>ej, analogie dle slova vícej, podoba nejdřívejc – přisouvání hlásky c komparativu a superlativu adverbií

nihde nikde, jzč. nářečí – asim. *kd>gd* (> *hd*)

po polsku polsky, pol. vazba – např. po francusku – francouzsky

porád pořád, snad analogií dle *rád*, pokud to nezpůsobilo intervokální postavení

práje/ práwe právě, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

prej prý, svč. nářečí – hlásková změna ý>ej

ráděj raději, vypuštění (elize) koncové hlásky –i

rázem spolu, společně, pol. razem – zároveň, současně, spolu

rozmaitě rozmanitě, pol. rozmaity – rozmanitý, různý, pestrý

sprawně správně, svč. nářečí – obouretná výslovnost hlásky v

teťky teď, nyní, nář.

vícej více, diftongizace e>ej, pol. – 2.st. příslovcí – wiele > więcej

večír večer, svč. nářečí – hlásková změna e>í

zasejc/zasej zase, diftongizace e>ej, analogie dle slova vícej

zrúvna zrovna, pol. równy, u nás *zruvna* na Boskovicku

živo rychle, pol. żywo – živě, čerstvě, rychle, bystře

PŘEDLOŽKY

kůli kvůli, z pův. k+vůli, diferenciační zánik v

na v na, zdvojování předložek *(Tam na v rynku.)*

vo o, svč. nářečí – protetická hláska v

vod od, svč. nářečí – protetická hláska v

SPOJKY

bo vždyť, protože, nebo, pol. bo – neboť, poněvadž, protože

či nebo, zda, pol. czy – či, zda, zdali

choč i když, třeba i, pol. choć – ač, ačkoli, jakkoli, i kdyby, jako (by)

jesli jestli, zjednodušení výslovnosti (haplol.) tl>l

navet ale, ale i, pol. nawet – ba i, dokonce, takřka

poněvádž protože, archaická podoba

že by kdyby, pol. żeby – aby, kéž by, i kdyby, kdyby

ČÁSTICE

ju ano, nář.

přeci/přeciť přece, lid. přeci, pův. předse „před sebe", -ť je částice kladená jako příklonka, podobně nebo-ť ad.),

tak ano, pol. tak – ano, přísl. tak

CITOSLOVCE

Dobrej den! Dobrý den!, čes. nář.

Dobrej večír! Dobrý večer!, čes. nář.

Doš Pambu! Zdař Pán Bůh!

Helete! Heleďte!, zjednodušení výslovnosti (haplol.)

ZDROJE

1. Marešová, H.: nasbíraný jazykový materiá (video-áznam, Zelov 1999, rukopis, Lódź 2000).
2. Wolska, I.: *Dialekt Czechów zamieszkałych w woj. Łódskim.* Warszawa 1971, Diplomová práce (+ nasbíraný jazykový materiál – rukopis).
3. Miller, T.: *Paměti, kap. LXXX: Zelovskj slovníček.* Archiv Husitského muzea v Táboře. 1948-1951, strojopis.
4. Štěříková , E. : *Země otců.* Praha 1995.
5. Vydra, B.: Z nářečí zelovských Čechů v Polsku. *Sborník věnovaný F. Pastrnkovi,* 1923, s. 149 – 157.
6. Hovorka, J.: *Ze vzpomínek matčiných.* Olomouc 1957, rukopis.
7. Hovorková,, E.: *Harfa Siónská – vzpomínky.* Vikýřovice 1951, strojopis
8. Šimůnek, V.: *Země otců.* Dokumentární film c Zelově, Česká televize 1998.

9. Šimůnek, V.: *A viděl jsem nové nebe a novou zemi.* Dokumentární film o Zelově, ČT, 2000.
10. Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého, Praha 1997, 866 s.
11. Vydra, B.: Polsko-český slovník, Praha 1967, 1203 s.
12. Baloun, J., Widimský, F.: Německo-český, česko-německý slovník, Praha 1972, 483 s.

PODĚKOVÁNÍ

Tento slovník by nemohl vzniknout bez podpory řady velmi ochotných a obětavých lidí – proto bych ráda na tomto místě poděkovala panu Vlastimilu Pospíšilovi z Brna za pomoc a poskytnutí řady materiálů. Děkuji paní Martě Lebedové (Tučkové) ze Šumperka za pomoc při získávání kontaktů v Zelově. Zároveň chci poděkovat i své rodině (Hovorkové), která patří k potomkům českých exulantů ze Zelova a díky které jsem nejen mohla získat řadu materiálů, ale zároveň zjistit, kam patřím a kde mohu hledat své kořeny. Děkuji také všem obyvatelům Zelova, kteří mi umožnili získat jazykový materiál, zvláště pak paní Lence Kedajové, Heleně Jersákové a faráři Miroslawu Jelinkovi s manželkou. Především bych však chtěla poděkovat paní Iloně Wolske, dříve odborné asistentce na Univerzitě v Lodži, za obětavou spolupráci, poskytnutí rozsáhlého jazykového materiálu a řadu cenných rad. Ráda bych jí tuto práci věnovala s díky, že mi umožnila pokračovat ve výzkumu, který započala.

H. Marešová

Hana Marešová

Olomouc, duben 2003

SLOVO VYDAVATELE

Občanské sdružení EXULANT (bylo založeno v roce 1995) se zaměřuje na vytváření a upevňování kontaktů mezi potomky pobělohorských exulantů na území nynějšího Polska, Ukrajiny a dalších míst. Sdružení vydává informační věstníky a organizuje společné akce a v rámci svých skromných možností se soustřeďuje i na archivní, vydavatelskou a historickou činnost spojenou s pobělohorskou emigrací, životem v exilu a návratem do původní vlasti. Sdružení úzce spolupracuje s Českobratrskou církví evangelickou, Bratrskou jednotou baptistů, Evangelickým reformovaným sborem v Zelowě (Polsko) a dalšími evangelickými církvemi a spolky.

Při památné příležitosti připomenutí výročí 200 let od založení českého Zelowa (zakoupení tohoto panství potomky českých exulantů v červnu roku 1803) se sdružení významně podílelo na přípravě a organizaci Celosvětového kongresu potomků Českých bratří v Zelowě, který se uskutečnil ve dnech 19. až 22. června 2003 pod heslem Ježíš Kristus je tentýž včera i dnes i na věky.

Právě ke zmíněnému kongresu vydalo sdružení tento malý slovníček, který má připomenout, jak obyvatelé Zelowa mluvili v civilním životě (v kostele používali Kralickou bibli a české kancionály) a jak se v tomto městě mnohé evropské jazyky prolínaly.

Rád bych, jménem našeho sdružení, velice srdečně poděkoval Mgr. Haně Marešové, Ph.D., za péči a lásku, s jakou tento slovníček připravila.

Praha, květen 2003

Prof.Ing.Karel Matějka, CSc.
předseda sdružení EXULANT

Zelovska Češka s Bibli

HUSŮV KÁMEN

postavily české sbory exulantské v Zélově v Polsku jako důkaz své vděčnosti velikému svědku pravdy v památném roce 1915. Dole nápis: „Pravda vítězí“

U příležitosti 200 let českého Želowa
vydalo občanské sdružení Exulant
za finanční podpory předsedy sdružení
Karla Matějky,
Jungmannova 9, 11000 Praha 1
Česká republika,
náklad 1000 výtisků.
Praha 2003
Vybrala a sestavila:
Mgr. Hana Marešová, Ph.D.
Grafický návrh: Libuše Hubičková

Akademické použití

Vývoj opraven a doplněn